

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Občanská participace na správě a rozvoji obce

Předkládá: Jiří Švarc

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jiří ŠVARC**
Osobní číslo: **R11B0110P**
Studijní program: **B6804 Právní specializace**
Studijní obor: **Veřejná správa**
Název tématu: **Občanská participace na správě a rozvoji obce**
Zadávací katedra: **Katedra veřejné správy**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Vymezení základních pojmů
3. Právní úprava
4. Občanská participace v obecním zřízení
5. Město Rakovník
6. Závěr

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: cca 40 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná
Seznam odborné literatury:
viz zvláštní seznam

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.
Katedra veřejné správy

Datum zadání bakalářské práce: 31. března 2013
Termín odevzdání bakalářské práce: 31. března 2014

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 4. září 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Občanská participace na správě a rozvoji obce“ zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro tuto práci čerpal způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Praze dne 25. 3. 2014

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Tomáši Loudovi, CSc. za spolupráci a podnětné návrhy při konzultacích k této bakalářské práci. Poděkování patří také místostarostovi města Rakovníka Ing. Janu Šváchovi, ředitelce Muzea T.G.M v Rakovníku Mgr. Magdaleně Elznicové Mikeskové, DiS. a kronikáři okrašlovacího spolku Svatopluku Salákovi za jejich vstřícný postoj a ochotu při zajišťování podkladů pro mou bakalářskou práci.

Obsah

1.	ÚVOD	8
2.	VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	10
2.1	Občan.....	10
2.2	Participace	11
2.3	Obec.....	12
2.4	Orgány obce	13
2.5	Veřejná správa.....	15
2.6	Rozvoj obce.....	16
3.	PRÁVNÍ ÚPRAVA	18
3.1	Ústava České republiky.....	18
3.2	Listina základních práv a svobod	19
3.3	Zákon o obcích (obecní zřízení).....	20
3.4	Zákon o krajích (krajské zřízení).....	21
3.5	Zákon o hlavním městě Praze.....	22
4.	OBČANSKÁ PARTICIPACE V OBECNÍM ZŘÍZENÍ	23
4.1	Volby do zastupitelstva obce.....	23
4.2	Místní referendum	26
4.3	Právo vyjadřovat se na zasedání zastupitelstva	29
4.4	Právo nahlížet do dokumentů obce a jejích orgánů	30
4.5	Právo požadovat projednání určité záležitosti radou či zastupitelstvem	32
4.6	Právo podávat orgánům obce návrhy, připomínky a podněty	33
4.7	Petiční právo.....	34
4.8	Podávání stížnosti.....	35
4.9	Členství občanů ve výborech zastupitelstva a komisích rady obce.....	36
5.	MĚSTO RAKOVNÍK	38
5.1	Základní údaje	38
5.2	Zastupitelstvo města	39
5.2.1	Analýza účasti občanů v komunálních volbách a volební výsledky	41
5.2.2	Orgány zastupitelstva a jejich složení	50
5.3	Rada města a její komise	51
5.4	Starosta	52
5.5	Městský úřad	53
5.6	Strategický plán rozvoje města do roku 2022	54
5.7	Některé specifické formy účasti veřejnosti na správě a rozvoji města.....	55

5.7.1	Místní akční skupina Rakovnicko	55
5.7.2	Kulturní a spolková činnost.....	57
5.7.3	Regionální média jako důležité informační zdroje.....	62
5.7.4	Lokální patriotismus a role místních aktérů	67
5.7.5	Participace prostřednictvím internetu.....	67
6.	ZÁVĚR	69
7.	RESUMÉ	71
8.	POUŽITÉ PRAMENY	72
9.	PŘÍLOHY	77
9.1	Ustanovení § 16 zákona o obcích.....	77
9.2	Vybraná ustanovení jednacího řádu zastupitelstva města Rakovníka	78
9.3	Vybraná ustanovení jednacího řádu rady města Rakovníka.....	80
9.4	Organizační struktura městského úřadu v Rakovníku	81

1. ÚVOD

Míra občanské participace, tedy podílení a účastnění se na správě věcí veřejných, představuje významný indikátor demokratického právního státu. Události listopadu 1989 a následný pád komunistického totalitního režimu v Československu, poskytl občanům celou řadu nových prostředků, díky nimž se mohou aktivně či pasivně podílet jednak na politické moci, ale také vlastním aktivním přístupem přispívat svobodně k rozvoji své obce i celé společnosti. Z mnoha takových prostředků lze jmenovat bezpochyby svobodné volby, místní i celostátní referendum, v Listině základních práv a svobod zakotvenou svobodu projevu, právo na informace, petiční či shromažďovací právo a mnoho dalších participačních příležitostí, kterým se budeme postupně věnovat v jednotlivých částech této práce.

Vycházíme-li z toho, že základním ukazatelem demokracie je svobodná obec, tedy dle citace Ústavy základní územní samosprávný celek a společenství občanů, kteří mají právo na samosprávu¹, musíme se zaměřit právě na možnosti participace na té nejelementárnější úrovni, tedy v obci. Právě v obcích a městech lze totiž nejlépe zkoumat nejrůznější způsoby participace jejich občanů, být politicky aktivní, zkoumat vliv místních médií, spolků, nebo lokálních patriotů. Dokážeme lépe pochopit místní problémy, navrhopvat jejich řešení a problematika místa ve které žijeme je nám tedy daleko bližší. Participací občanů v obecním zřízení se bude věnovat tato bakalářská práce.

V teoretické části budou stručně shrnuty dosavadní poznatky k vymezenému tématu a prostřednictvím citací či poznámek pod čarou odkazováno na další a doplňující odborné prameny. V úvodu definujeme některé primární pojmy, nezbytné pro další studium a rozebereme rovněž právní úpravu participace. Budeme zkoumat zakotvení jak na úrovni ústavní (Ústava, Listina), tak také *lex specialis* (zákon o obcích, zákon o krajích, zákon o hlavním městě Praze). Jak již bylo nastíněno, hlavní část teoretického exkurzu bude věnována způsobům participace v obecním zřízení. Postupně tedy rozebereme jednotlivé možnosti, které nám přímo poskytuje zákon o obcích, ale také některé další, které z něj logicky vyplývají. Půjde především o volby, místní referendum, práva související s vyjadřováním se na jednání zastupitelstva, nahlížení do dokumentů obce, petice, stížnosti a také účast občanů ve výborech zastupitelstva a komisích rady obce.

Praktická část práce bude představena jako aplikace teoretického základu na lokalitu středně velkého středočeského města Rakovníka. Po popisu základních údajů o městě se zaměříme na jeho demografickou strukturu a následně rozbor jednotlivých participačních

¹ čl. 99 - 100 zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

příležitostí. Pozornost bude věnována zejména komunálním volbám. Prostřednictvím zastupitelstva města rozebereme volební účast a poslední volební výsledky (2010), dále také jednací řád a orgány zastupitelstva města, tedy výbory. Další části se pak budou věnovat jednotlivým orgánům města Rakovníka, způsobům a také praktickým ukázkám toho, jak občané ovlivňují jejich činnost, či jak jim mohou být nápomocni. Kromě již zmíněného zastupitelstva to bude rada města, starosta a městský úřad. Představen bude také aktuální strategický plán města.

Závěrečná část bude věnována podrobnějšímu rozboru některých specifickým forem participace v místním prostředí, které nelze považovat za zanedbatelné. Jedná se zejména o činnost Místní akční skupiny Rakovnícko, místních spolků, regionálního tisku či jiných lokálních aktérů, kteří značně přispívají k rozvoji města. Nakonec se pokusím o zhodnocení vlivu nových médií na činnost města, zejména tedy trendu sociálních sítí.

Cílem této bakalářské práce je tedy nejen představit teoretické poznatky k tématu participace občanů na správě a rozvoji obce, ale zejména aplikovat je na konkrétní lokalitu. Každá obec je svým způsobem jedinečná a proto nelze určitá zhodnocení této práce generalizovat. Mohou však přinejmenším posloužit jako zdroj inspirace pro zapojení občanů do veřejné správy a rozvoj obcí v našich regionech.

2. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V bakalářské práci se budou poměrně často opakovat některé základní termíny, jejichž znalost je nezbytná pro komplexní vhled do probírané tematiky. Při výkladu těchto pojmů bylo použito množství odborných pramenů a metodou srovnávání vytvořena jejich charakteristika nejvhodnější pro účely této práce.

2.1 Občan

Institut občanství má poměrně dlouhý historický vývoj² a patří bezesporu k jednomu ze základních znaků moderního právního státu. Samotný pojem občan představuje v obecné rovině jakousi příslušnost či přináležitost k určité pospolitosti či společenství³, jakými mohou být například stát (státní občanství), nebo třeba obec (obecní občanství). V tomto směru jde tedy o poměrně stabilní právní vztah mezi fyzickou osobou a veřejnoprávní korporací jejímž je osoba členem. Je potřeba také poznamenat, že vznik či zánik občanství a rovněž práva a povinnosti z něj vyplývající, jsou obvykle vázána na splnění řady zákonem stanovených podmínek. Státní občanství vzniká obligátně kupříkladu narozením, osvojením, prohlášením či udělením.⁴ Podívejme se nyní ale na občanství na té nejelementárnější úrovni, tedy na úrovni obecní.

Postavení občanů obce upravuje primárně zákon č. 128/2000 Sb., o obcích. Občana obce definuje jako fyzickou osobu, které je jednak státním občanem České republiky, ale také je v obci hlášena k trvalému pobytu.⁵ Jak je jistě patrné, občanem obce se osoba stává ihned po svém narození. Proto, aby se však mohla fyzická osoba podílet na správě a rozvoji své obce a plně využívat některá další práva a povinnosti vyplývající ze zákona o obcích, musí být splněna podmínka věku 18 let. Naplnění této podmínky poskytne občanům obce např. právo volit a být volen do místního zastupitelstva, hlasovat v místním referendu, nahlížet do rozpočtu obce, či podávat nejrůznější podněty, petice nebo stížnosti. K výše zmíněnému můžeme ještě poznamenat, že oprávnění občana s výjimkou aktivního a pasivního volebního

² Kořeny občanství sahají již do Starověku. Občanem starověkých městských států - *polis* byl svobodný člověk, který se směl účastnit činnosti soudů a vlády, měl rovné postavení před zákonem a mohl také participovat na veřejných záležitostech. Nová podoba občanství se objevuje se vznikem moderních států na přelomu 18. a 19. století.

³ JIRÁSKOVÁ, Věra. *Občan v demokratické společnosti*: [učebnice pro střední školy]. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. str. 13

⁴ § 3 zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky

⁵ § 16 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

práva a práva hlasovat v místním referendu mají i fyzické osoby, které dosáhly věku 18 let a vlastní na území obce nemovitost.⁶

Zvláštní formou obecního občanství je tzv. čestné občanství. O přidělení tohoto specifického typu rozhoduje ve své samostatné působnosti zastupitelstvo obce a uděluje jej občanům, kteří se zvláštním způsobem zasloužili o rozvoj daného místa.⁷ Čestní občané tvoří důležitý prvek tzv. osobního základu samosprávy obcí.

2.2 Participace

Termín participace nebo chcete-li občanská participace, představuje klíčové slovo celé bakalářské práce a je potřeba jej podrobněji vysvětlit. Pojem participace pochází z latinského *partem capere*, neboli mít podíl. V tomto smyslu jej tedy můžeme chápat jako sdílení něčeho, účast, nebo podílení se na něčem. Odtud také známé participovat, podílet se, a člověk který se na něčem podílí je tedy participant, neboli účastník či podílník.⁸ Ačkoliv jsou dějiny bezesporu plné takovýchto "podílníků", nemá participace příliš dlouhou historii a její současná podoba se objevuje až se vznikem moderních demokratických států. Teprve proud demokratizace a omezení absolutní moci ve státě umožnil občanům více zasahovat do správy veřejných záležitostí, které se jich bezprostředně týkají

V dnešní době je zcela nezpochybnitelné, že participace a aktivity občanů, jejich podněty a zapojení se do veřejného života, hrají zásadní roli pro rozvoj a budoucnost každého státu. Účast občanů na rozhodování ve státě, nebo třeba v obci by v podmínkách svobody měla být zcela automatická. Nejde přitom jen o právně zakotvené prostředky v podobě svobodných voleb, referend, plebiscitů, petic, stížností, nejrůznějších občanských iniciativ či účast v politických stranách a hnutích, jde také o řadu jiných aktivit, které nemusí být institucionálně zakotveny. Pouhé slovo, podnět, názor či myšlenka občana, či skupiny občanů může hrát roli daleko větší, než bychom si možná dokázali představit. Nutno podotknout, že má-li participace správně fungovat, musí být také vůle z druhé strany. V demokratické společnosti by měla být komunikace veřejné správy s občany zcela přirozená. "Úřady" by měly mít zájem na harmonickém rozvoji společnosti a zjišťovat nejen názory občanů, jejich požadavky a touhy, ale také pomáhat při řešení jejich problémů.

⁶ § 16 odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

⁷ § 36 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb. o obcích. Čestný občan obce má právo vyjadřovat na zasedání zastupitelstva obce v souladu s jednacím řádem zastupitelstva.

⁸ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Participace>

Již v úvodu bylo nastíněno, že nejpřirozeněji lze občansky participovat na správě a rozvoji obce. Lidé mají ke své obci často blízký a citový vztah a své zájmy zde tak prosazují s daleko větším nasazením, neboť jsou často mylně, ale pochopitelně přesvědčeni, že se jich dotýkají daleko více, než problémy na národní úrovni. Občané mohou rozhodovat co se v jejich obci a jejím okolí bude stavět a budovat, mohou ovlivnit stavbu silnic, dálnic, chodníků, přispět ke kulturnímu rozkvětu obce, mohou se podílet na spolkové činnosti, dávat obecnímu úřadu nejrůznější podněty a dokonce také ovlivnit rozpočet obce a jeho distribuci. Mohou se také přímo účastnit zasedání zastupitelstva a v souladu s jednacím řádem se zde vyjadřovat k jeho programu. Výrazem občanské, nebo lépe politické participace v obci je také účast v komunálních volbách. Volbami do místních zastupitelstev a dalšími možnostmi participace v obecním zřízení se podrobně věnuje část čtvrtá této práce.

2.3 Obec

V pojetí veřejné správy představuje obec základní územně samosprávnou jednotku státu a až na drobné výjimky platí, že každé území České republiky je součástí nějaké obce. Princip tzv. decentralizace⁹ je zakotven již na nejvyšší úrovni a v Ústavě České republiky přísluší územní samosprávě samostatná hlava sedmá. V pojetí Ústavního soudu můžeme obec definovat jako samosprávný celek vykonávající veřejnou moc¹⁰, je jakousi demokratickou organizační jednotkou, která pečuje o vlastní záležitosti, je nezávislá, ale zároveň je také pod státním dohledem. K tomu potřeba poznamenat, že územní samospráva není tedy absolutní a neomezená a u obcí je rozlišována jejich samostatná a přenesená působnost.

Postavení obcí je primárně upraveno zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), který ji hned v úvodním paragrafu definuje jako základní územně samosprávné společenství občanů, které tvoří územní celek a je vymezeno hranicí obce.¹¹ Můžeme ji dále charakterizovat jako veřejnoprávní korporaci, která má vlastní majetek, v právních vztazích vystupuje vlastním jménem a nese z nich také plnou odpovědnost. Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území, o potřeby svých občanů a při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem.¹² Jako základní atributy obce můžeme tedy souhrnně označit území, občany a majetek.

⁹ Decentralizace představuje organizační uspořádání rozdělovací řízení něčeho do více organizačních jednotek. Přenesení politické moci a odpovědnosti z ústředních orgánů na nižší a místní orgány. Smyslem decentralizace je delegovat pravomoc a odpovědnost co nejbližší místa realizace rozhodnutí, a tím zvýšit účinnost řízení.

¹⁰ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. str. 576

¹¹ § 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

¹² § 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

Co se týče členění a jednotlivých typů obcí, prostředí české místní samosprávy rozlišuje nejčastěji čtyři typy - obce, městyse, města a statutární města. Zvláštní postavení má v tomto směru hlavní město Praha, která je současně vyšším územně samosprávným celkem a je upravena zvláštním zákonem.¹³ Jak S. Balík uvádí: "*Samo o sobě (s výjimkou některých statutárních měst) samotné označení obec - městys - město nemá jiný význam než symbolický.*" (Balík, 2009. str. 20). Toto členění tedy nikterak nesouvisí s jejich kompetencemi a kritériem je tedy především počet obyvatel. Zákon označuje obec, která má alespoň 3000 obyvatel jako město. Jde o sídelní jednotku, která se odlišuje od vsi zejména velikostí, hustotou osídlení, demografickou strukturou, nebo třeba orientací na průmyslovou výrobu. Městys je obcí, která stojí velikostně i významově na rozhraní vsi a města. Jedná se o historické označení, které se od novelizace zákona o obcích (rok 2006) může znovu používat. Zvláštní postavení i orgány mají rovněž tzv. statutární města¹⁴, kterými se pro účely této práce nebudeme blíže zabývat.

Na závěr dodejme, že obec je samostatně spravována zastupitelstvem a jejími dalšími orgány jsou rada, starosta a obecní úřad. (viz. část 2.4 této práce)

2.4 Orgány obce

V souvislosti s orgány obcí mohu navázat na předchozí výklad a znovu si dovolit citovat S. Balíka: "*Obce se fakticky liší pouze označením obecních orgánů - zastupitelstvo obce/městyse/města/statutárního města, rada obce/městyse/města/statutárního města, starosta obce/městyse/města/primátor, obecní úřad/úřad městyse/městský úřad/magistrát*" (Balík, 2009, str. 20). Vidíme tedy, že na úrovni jednotlivých obcí se odlišuje označení některých jejich orgánů, statutární města nemají starostu, ale primátora a jejich městský resp. obecní úřad je označován jako magistrát. Je patrné, že obecní zřízení rozlišuje tedy čtyři základní orgány obce - zastupitelstvo, radu, starostu a obecní úřad. Dodejme ještě, že v případech stanovených zvláštními zákony zřizuje starosta pro výkon přenesené působnosti tzv. zvláštní orgány obce¹⁵, takovým orgánem může být kupříkladu městská policie, nebo povodňová komise. Starosta má v tomto případě pravomoc jmenovat a odvolávat její členy. Nutno pamatovat také na to, že rovněž orgány obce mohou zřizovat své vlastní iniciativní, poradní a kontrolní orgány. U zastupitelstva obce jsou to výbory, u rady zase komise.

¹³ zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze

¹⁴ § 130 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

¹⁵ § 106 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

Zastupitelstvo obce

Hlavním a nejvyšším orgánem každé obce je zastupitelstvo. Jedná se o jediný orgán, který je rovněž přímo zakotven v Ústavě a jako takový má přímou demokratickou legitimitu danou volbami občanů.¹⁶ Volby do zastupitelstev obcí se konají jednou za čtyři roky a to na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, tajným hlasováním a podle zásad poměrného zastoupení.¹⁷ Počet členů zastupitelstva je zákonem omezen na 5 až 55 členů a je přímo odvozen od počtu obyvatel dané obce. Obecní zastupitelstvo hlasuje o nejdůležitějších otázkách týkajících se obce a je odpovědné za dodržování plánu rozvoje a také za hospodaření s obecním majetkem. Kromě toho, že zastupitelstvo volí radu obce a starosta, může také, jak již víme, zřizovat své iniciativní a kontrolní orgány nazývané výbory, přičemž ze zákona má povinnost zřídit výbor kontrolní a finanční.

Rada obce

Výkonným orgánem v oblasti samostatné působnosti obce je rada. Ve věcech přenesené působnosti přísluší radě rozhodovat jen stanoví-li tak zákon. Na svém prvním povolebním zasedání jmenuje radu zastupitelstvo obce, kterému je také odpovědná. Radu obce tvoří starosta, místostarosta popř. místostarostové a další členové schválení zastupitelstvem. Počet členů rady je vždy lichý a zákonem určený v rozmezí 5 až 11 radních. V obcích, které mají méně než 15 členů zastupitelstva se rada nevolí a tuto funkci zde plní starosta.¹⁸ Do kompetencí rady obce můžeme zařadit zejména zabezpečování hospodaření obce podle schváleného rozpočtu, vydávání nařízení obce, zřizování komisí jako iniciativních a poradních orgánů, zřizování odborů obecního úřadu, kontrola plnění úkolů, uzavírání nájemních smluv a smluv o výpůjčkách a mnoho dalších.¹⁹ Poznamenejme ještě, že jednání rady jsou oproti jednání zastupitelstva neveřejná a účastnit se jich může nanejvýš přizvaný člen zastupitelstva obce. Veřejnost se může s výsledky jednání seznámit prostřednictvím zápisu z jednání, který je vždy uložen na příslušném obecním úřadě.

Starosta

Funkce starosty je především reprezentativní a slouží k zastupování obce navenek. Starosta je podobně jako rada obce volen zastupitelstvem na jeho prvním zasedání a ve své funkci setrvává do té doby, než je zvolen starosta nový (tedy i po uplynutí volebního

¹⁶ KOUDELKA, Zdeněk, ONDRUŠ, Radek, PRŮCHA, Petr. Zákon o obcích (Obecní zřízení), Komentář, 4. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2009. str. 174

¹⁷ § 2 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí

¹⁸ § 99 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

¹⁹ § 102 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

období).²⁰ Starosta musí být občanem České republiky a za výkon své funkce je odpovědný zastupitelstvu obce. Kromě jiného²¹ tedy starosta především podepisuje spolu se zástupcem nebo jiným radním obecně závazné vyhlášky a jiná usnesení v obci, svolává a zpravidla také řídí zasedání zastupitelstva obce a rady obce a se souhlasem ředitele krajského úřadu také např. jmenuje a odvolává tajemníka obecního úřadu. Je to právě osoba starosty která stojí v čele obce resp. obecního úřadu a je tedy také odpovědná za informování veřejnosti o činnosti obce. Ve své funkci je starosta zastupován místostarostou, který je rovněž jmenován zastupitelstvem.

Obecní úřad

Čtvrtým a posledním z obecních orgánů je obecní úřad. Rovněž bychom mohli použít termínu městský úřad či v případě statutárních měst magistrát. Tento orgán je pro činnost obce zcela nepostradatelný a proto má často také poměrně rozsáhlou strukturu. Obecní úřad je tvořen starostou (ten stojí v jeho čele), místostarostou, tajemníkem obecního úřadu (je-li tato funkce zřízena) a velkou část tvoří zejména zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu. Podle zákona o obcích rada obce může, ale nemusí, zřídit pro jednotlivé úseky činnosti obecního úřadu tzv. odbory a oddělení, do nichž jsou zaměstnanci obce zařazeni. Obecní úřad plní úkoly které mu uloží zastupitelstvo a rada a to v samostatné působnosti, ale také napomáhá výborům a komisím v jejich činnosti. Vykonává však také státní správu v oblasti přenesené působnosti.²²

Poměrně významnou funkci hraje v systému obecního úřadu také tajemník. Ještě jednou si proto vypůjčím slova S. Balíka: *"V obcích s pověřeným obecním úřadem a v obcích s rozšířenou působností se povinně zřizuje funkce tajemníka. Ostatní obce mají možnost, nikoli povinnost funkci tajemníka zřídit. Tajemník je odpovědný starostovi za plnění úkolů obecního úřadu v obou působnostech obce."* (Balík, 2009, str. 77)

2.5 Veřejná správa

Definovat co nejpřesněji pojem veřejná správa je díky jeho rozsahu velmi obtížné. Jedná se bezpochyby o klíčový pojem správního práva a můžeme jej chápat jednak jako

²⁰ JIRÁSKOVÁ, Věra. *Občan v demokratické společnosti*: [učebnice pro střední školy]. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. str. 213

²¹ § 103 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

²² BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. str. 77

správu věcí veřejných (viz. dále), ale také jako akademický obor.²³ Často se také setkáváme s tím, že veřejnou správou bývají označovány správní orgány a úřady státní či územní samosprávy. V odborné literatuře najdeme řadu výkladů, které jsou si víceméně podobné a pro účely této práce nazýváme správu jako: "*Určitý soubor činností, které mají záměrný charakter, jsou uskutečňovány v relativně trvale organizovaných celcích a jsou zaměřeny na dosažení určitého cíle*" (Wokoun, 2011, str. 316). Důležitá je zejména otázka veřejnosti cíle, resp. veřejného zájmu, neboť právě veřejný zájem odlišuje veřejnou správu od správy soukromé. Jak již bylo naznačeno, okruh činností spadajících do veřejné správy nelze taxativně vymezit, spadají sem totiž prakticky všechny aktivity spojené s poskytováním veřejných služeb, řízením veřejných záležitostí na místní i centrální úrovni, či další okruhy činností ve veřejném zájmu.²⁴ René Wokoun a kolektiv autorů uvádí, že: "*je prakticky nejen vyloučeno vyčerpávajícím způsobem vypočítat všechny aktivity veřejné správy, ale nelze nalézt ani jejich přijatelné zobecnění*" (Wokoun, 2011, str. 317). Nutno zdůraznit, že fungující veřejná správa spočívající na územním (teritoriálním) či zájmovém (profesním) principu a to jak v rámci státní správy či samosprávy představuje důležitý znak moderního liberálně-demokratického státu.

2.6 Rozvoj obce

Moderním a značně sofistikovaným trendem jsou možnosti rozvoje našich měst a obcí. Členství v Evropské unii otevřelo naše regiony novým investorům a díky dotačním titulům mohou obce řešit řadu dlouhodobě neřešených problémů. Rozvoj mnoha z nich je dnes úzce spojen s tzv. strategickým plánováním, tedy sestavováním krátkodobých, střednědobých, či dlouhodobých plánů svého rozvoje. Pojem rozvoj obce bychom mohli stručně definovat jako: "*Dlouhodobý proces vyváženého a udržitelného zlepšování situace sídla a jeho okolí, který je podmíněn koncepčním a promyšleným přístupem.*" (Binek, 2010, str. 8). K tomu jen třeba dodat, že rozvojové možnosti obce jsou ovlivněny zejména velikostí obce a z ní vyplývajícími funkcemi a rovněž také okruhem rozvojových nástrojů²⁵

Populační nebo územní růst dnes lze však chápat spíše druhotně a do popředí se dostává zejména kvalitativní změna života místních obyvatel. Občané obce, místní politici, firmy či sdružení participují na společenském a kulturním životě obce, snaží se zajistit kvalitní vzdělávání a infrastrukturu či pracovní místa a to často na úkor svých standartních

²³ POMAHAČ, Richard a kol. *Veřejná správa*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. xx, str. V

²⁴ Otázka veřejného zájmu je zde velmi problematická a často se špatně určuje co je a co naopak není již veřejným zájmem

²⁵ BINEK, Jan. *Rozvojové možnosti obcí*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2010. str. 11

pracovních povinností. Pro bližší upřesnění si ještě vypůjčím slova autorů příručky pro zastupitele obce: *"Rozvoj obce často nejvíce závisí na ochotě lidí a vás, představitelů samosprávy aktivně prosazovat změny, které mnohdy přesahují rámec bezprostředních povinností obce, na ochotě převzít za uskutečnění takových změn zodpovědnost."* (Černohorský, 2010, str. 60). Pravomoci a povinnosti obce v oblasti rozvoje jsou v zákoně o obcích definovány poměrně obecně²⁶ a podle jednotlivých témat se proto vyskytují v celé řadě jiných a specializovaných zákonných normách. Problematika regionálního rozvoje je velmi široká a nelze ji v této práci zcela pojmut.

²⁶ § 2 odst. 2 zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

3. PRÁVNÍ ÚPRAVA

Pojem participace jsme si pro účely této práce vymezili jako soubor aktivit jednotlivců, či skupiny občanů, kterými se snaží ovlivňovat a působit na místní prostředí. Nejde přitom jen o klasické, institucionalizované a v právních normách zakotvené nástroje, ale řadu ekonomických, společenských, či kulturních aktivit, které bychom v právních předpisech přímo nenašli. Díky značnému rozsahu českého právního řádu není proto zcela jednoduché vymezit právní úpravu občanské participace. Bezpochyby je tomu také proto, že nelze přesně určit co je a co naopak není politickou participací, neboť jak i M. Illner uvádí: "*I zdánlivě nepolitické chování může mít v jistém kontextu také politický význam*" (Vobecká, 2011, str. 17). V této části se pokusím vymezit právní předpoklady pro participaci občanů obce v zákonech nejvyšší právní síly (Ústava, Listina) a představím také speciální právní úpravu a formy participace v obecním a krajském zřízení a také v hlavním městě Praze.

3.1 Ústava České republiky

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky stojí na pomyslném vrcholu právního řádu a jako takový má odpovídající právní sílu. Ústavní listina, která je ze své podstaty velmi obecným právním předpisem, zakotvuje ty nejelementárnější principy demokratického právního státu. Je to tedy právě Ústava, která spolu s Listinou základních práv a svobod vytváří ty nejobecnější podmínky a předpoklady pro účast občanů na správě věcí veřejných. V souvztáhnosti k tématu občanské participace je potřeba zmínit především Hlavu první Základní ustanovení, kde čl. 2 stanovuje, že lid je zdrojem veškeré státní moci a jak bude níže patrné vykonává ji buď přímo, či prostřednictvím volených zástupců. Dále jsou to zejména garance práva na samosprávu územních samosprávných celků zakotvená v čl. 8, či základní principy práva volebního. K tomu se pochopitelně přidává řada jiných ústavních zásad, které jsou více či méně konkretizovány a rozesety po celé Ústavě.

Ústavní garance státu, resp. lidu jako zdroje veškeré státní moci nevyklučuje delegování určitých práv a povinností na jiné subjekty veřejné správy, jenž jsou od státu odlišné. Můžeme tak hovořit nejen o obcích a krajích, ale i jiných veřejnoprávních, či soukromoprávních korporacích spočívajících na územním či profesním základě.²⁷ Z tohoto hlediska musíme připomenout již zmíněný princip decentralizace a samostatnou Hlavu sedmou věnovanou územní samosprávě. Článek 99 a následující vymezují obce a kraje jako základní a vyšší územně samosprávné celky a konkretizují jejich postavení.

²⁷ LIPERTO VÁ, Šárka. Některé otázky zájmové samosprávy a její činnosti. *Správní právo*, 2010, str. 155

Asi nejzřetelnější formu, co se politické participace týče, mají v Ústavě jen volby do zastupitelstva obce zakotvené v čl. 102.²⁸ Naopak druhý, velmi zásadní participační nástroj, tedy referendum se v Ústavě nevyskytuje vůbec. Předpoklady pro výkon referenda i dalších aktivit občanů tak tedy zůstávají pouze ve formě již zmíněných obecných ústavních principů a speciálních prováděcích zákonů.

3.2 Listina základních práv a svobod

Některé obecné podmínky a předpoklady participace zaručuje kromě Ústavy také Listina základních práv a svobod, která je nedílnou součástí ústavního pořádku České republiky. Obsah listiny vychází z principů právního státu a jedná se o první ucelený dokument zakotvující tradiční demokratická práva a svobody. Podobně jako na Ústavu, tak i na Listinu musíme nahlížet jako na velmi obecný právní předpis, jako na tzv. katalog lidských práv a svobod jejichž ochrana je garantována státem.

V souvislosti s občanskou participací je třeba se zmínit zejména o politických právech, které budou blíže konkretizovány v dalších částech této práce. Listina ve své hlavě druhé, v oddílu politických práv zaručuje svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace (čl.17), petiční právo (čl. 18) či právo pokojně se shromažďovat (čl. 19). Z hlediska participace je však asi nejdůležitějším ustanovením čl. 21, který zakotvuje právo občanů podílet se na správě věcí veřejných přímo, nebo prostřednictvím svobodné volby svých zástupců. Listina tímto vytváří občanský základ přímé a nepřímé demokracie a správou věcí veřejných rozumí podíl na politickém životě státu (tedy i obce), spočívající v možnosti spolurozhodovat, konzultovat a vyjadřovat se k otázkám týkající se výkonu veřejné moci²⁹, tedy občansky participovat.

Vztáhneme-li výše zmíněné na obecní úroveň, chápeme přímým podílením se na správě věcí veřejných místní referendum a nepřímým podílením pak volby do místních zastupitelstev. Ostatní politická práva a svobody jsou pak uplatňována vlastním aktivním přístupem občanů obce. Citujme na závěr ještě z Klímova komentáře k Ústavě a Listině,;: *"Právo podílet se na správě veřejných věcí je právem univerzálním a neomezeným (ani na základě zákona), náleží každému občanovi bez rozdílu národnosti, pohlaví, náboženského vyznání, politické, či jiné příslušnosti. Toto právo tedy nemůže být žádnému občanovi ani skupině občanů upíráno."* (Klíma, 2009, str. 1145-1146)

²⁸ Členové zastupitelstva jsou voleni tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Funkční období zastupitelstva je čtyřleté.

²⁹ KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. str. 1145

3.3 Zákon o obcích (obecní zřízení)

Nejpodrobnějším právním předpisem, který vymezuje jednotlivé formy a podmínky politické participace občanů je bezpochyby zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem k tomu, že velká většina této práce je věnována právě občanské participaci na místní úrovni, pohovoříme prozatím o právech občanů obce velmi stručně a obecně.

Postavení občana obce a předpoklad jeho účasti na veřejném životě v obci je zařazeno mezi obecnými ustanoveními obecního zřízení, konkrétně pak v § 16. Občanům obce jsou při splnění zákonných podmínek svěřena rozsáhlá oprávnění, která jim umožňují realizovat ústavně zaručené právo na samosprávu. Klíčovým je zde zejména ustanovení § 16 odst. 2 zákona o obcích, který vyjmenovává práva, která náleží občanům obce ve věku nejméně 18. let.³⁰ Již výše bylo zmíněno, že se jedná předně o práva související s volbami do zastupitelstva obce. Občan může využít jednak svého aktivního volebního práva (práva volit), v tom případě vystupuje jako volič, ale také volebního práva pasivního (práva být volen) a kandidovat za určitých zákonem stanovených podmínek do místního zastupitelstva. Podmínku výkonu tohoto volebního práva upravuje samostatný zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, kterému se podrobně věnuje část. 5.1 této práce.

Druhou základní formou participace v obci je účast při hlasování v místním referendu, příslušející všem občanům obce, kteří mohou volit do zastupitelstva. Místní referendum představuje přímou účast občanů na řešení místních problémů spadajících do samostatné působnosti obce. Poznamenejme, že podmínky výkonu referenda stanovuje opět samostatný zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu. Jak Filip Rieger v časopise Správní právo uvedl: *"Tato dvě práva mají decisivní charakter, zatímco ta ostatní pouze konzultativní či informační"* (Rieger, 2010, str. 129).

Ostatními právy a tedy třetí možností rozumíme jednotlivá práva vymezená § 16 odst. 2 písm. c) - g), která mají spíše poradní a informační povahu a jejich výkon je závislý zejména na vlastním aktivním přístupu občanů obce. Jedná se např. o právo vyjadřovat se na zasedání zastupitelstva obce, vyjadřovat se k návrhu rozpočtu obce a nahlížet do něj, požadovat za určitých podmínek projednání určité záležitosti radou, či zastupitelstvem obce, podávání nejrůznějších návrhů, připomínek a podnětů. Ustanovení § 16 nepřímě předpokládá také další

³⁰ ČERMÁK, Daniel et al. *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. str. 29

formy účasti jako jsou petice, nebo stížnosti. Tato konzultativní práva přísluší dle §16 odst.3 také fyzické osobě, která dosáhla věku 18 let a vlastní na území obce nemovitost.

3.4 Zákon o krajích (krajské zřízení)

Od 90. let dochází v České republice k postupné modernizaci veřejné správy ve prospěch vyšší míry zapojení veřejnosti. Podle vzoru západoevropských zemí je oslabováno hierarchické pojetí veřejné správy ve prospěch pluralitnějších koncepcí.³¹ Monocentrické rozhodování státní vlády se přeměňuje na polycentrické a dochází tak k decentralizaci pravomocí na nižší samosprávné jednotky, kromě obcí jsou to především kraje. I krajské zřízení upravuje postavení občanů kraje a poskytuje jim řadu práv. Vycházíme-li z toho, že občan každé obce, je zároveň občanem kraje³², musíme alespoň ve stručnosti představit krajské zřízení a participační příležitosti v něm zakotvené.

Ke vzniku vyšších územně samosprávných celků došlo v České republice k 1. lednu 2000. Na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb., bylo vytvořeno 14 samosprávných krajů jejichž postavení upravuje zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení). Kraj je chápán jako územní společenství občanů, jemuž náleží právo na samosprávu.³³ Struktura krajských orgánů je podobná obecnímu zřízení. Kraj je samostatně spravován zastupitelstvem kraje a dalšími orgány jsou rada kraje, hejtman a krajský úřad. Kraje, stejně jako obce hospodaří s vlastním majetkem a realizují řadu činností v samostatné i přenesené působnosti.³⁴ Kromě toho také pečují o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů.

Postavení občanů kraje upravují §§ 12 - 13 krajského zřízení. Občanem kraje je fyzická osoba, která je státním občanem České republiky a je přihlášená k trvalému pobytu v některé obci nebo na území vojenského újezdu v územním obvodu kraje. Obdobně jako je tomu u obcí, mohou i občané v krajích, kteří dosáhli věku 18 let volit a být voleni do krajského zastupitelstva, hlasovat v krajském referendu či se jiným způsobem aktivně zúčastňovat (nahlížet do rozpočtu kraje, podávat podněty, návrhy, připomínky aj.). Občané se tedy opět mohou na správě krajských záležitostí podílet přímo (referendum), prostřednictvím volených zástupců (volby do zastupitelstva kraje) či vlastním aktivním přístupem.

Krajské referendum upravuje zákon č. 118/2010., Sb. o krajském referendu. Občané v něm mohou hlasovat pouze o věcech, náležících do samostatné působnosti kraje a k platnosti

³¹ ČERMÁK, Daniel et al. *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. str. 39

³² § 12 odst. 1 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích

³³ KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. str. 581

³⁴ § 14 - 30 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích

jejich rozhodnutí je třeba účasti alespoň 35% oprávněných osob. Rozhodnutí krajského referenda je závazné, jestliže pro něj hlasovala nadpoloviční většina oprávněných zúčastněných osob.³⁵

Pasivní a aktivní volební právo občanů kraje při volbách do krajského zastupitelstva upravuje zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů. Funkční období zastupitelstva je čtyřleté a i pro krajské volby platí základní volební zásady. Uskutečňují se tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva a podle zásad poměrného zastoupení.³⁶ Právo volit a být volen má státní občan České republiky, který dosáhl věku 18 let a výkonu volebního práva mu nebrání některé zákonem stanovené překážky (např. zbavení osobní svobody, nezpůsobilost k právním úkonům, či neslučitelnost mandátu zastupitele s jinou veřejnou funkcí).

3.5 Zákon o hlavním městě Praze

Jen stručně se zmiňme o našem hlavním městě. Ústava České republiky vymezuje Prahu jako hlavní město ČR.³⁷ Tento statut mu tedy přisuzuje určité specifické postavení upravené samostatným zákonem č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze. Nutno dodat, že tento zákon není *lex specialis* vůči obecnímu, ani krajskému zřízení. Jak Klíma uvádí: "*Tento zákon legislativně spojuje jedinečné postavení Prahy jako hlavního města ČR, ale také jako kraje, obce a dále postavení městských částí a to jako územních samosprávných jednotek s vlastními kompetencemi.*" (Klíma, 2009, str. 581). Praha je tedy krajem a zároveň obcí členěnou do městských částí. Dochází tak k jakési dvoustupňové územní samosprávě, tvořené samotným hlavním městem a jednotlivými městskými částmi. Obě tyto samostatné jednotky mají své orgány. Samotné hlavní město je spravováno zastupitelstvem, radou, primátorem a magistrátem. Městské části pak zastupitelstvem, radou, starostou a úřadem městské části. Dodejme, že významnější postavení má v tomto modelu hlavní město Praha.

I tento specifický zákon upravuje postavení občanů hlavního města a jeho městských částí. Občanem hlavního města Prahy a jeho městské části je fyzická osoba, která je státním občanem České republiky a je zde přihlášená k trvalému pobytu. Občané se mohou účastnit voleb do zastupitelstva, hlasovat v místním referendu či se obdobně jako v předešlých právních předpisech vlastní iniciativou podílet na občanské participaci.

³⁵ KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava, ed., Mates, Pavel, ed. a Wokoun, René, ed. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. str. 357

³⁶ § 2 zákona č. 130/2000 Sb. o volbách do zastupitelstev krajů

³⁷ čl. 13 Ústavy České republiky

4. OBČANSKÁ PARTICIPACE V OBECNÍM ZŘÍZENÍ

Hlavní část teoretického exkurzu bude věnována participaci na obecní úrovni. Představíme si podrobně jednotlivé způsoby participace na správě obce vyplývající z § 16 odst. 2 zákona o obcích. Účelem této kapitoly je poskytnout ucelenější přehled o možnostech participace v obci, která by se neměla omezovat pouze na účast ve volbách. Je známo, že participační příležitosti a aktivity tvoří velmi nesourodou skupinu více či méně formalizovaných příležitostí.³⁸ Zatímco volby do místních zastupitelstev jsou velmi silně institucionalizovány a zákonem podrobně upraveny, ostatní možnosti jsou občanům často zcela neznámé či nedostupné. Budou proto představeny nejen klasické modely v podobě obecních voleb a místního referenda, ale i další, málo využívané participační příležitosti.

4.1 Volby do zastupitelstva obce

Svobodné volby představují v demokratické společnosti důležitý mechanismus účasti občanů na správě věcí veřejných. Česká republika se řadí mezi státy s tzv. zastupitelskou demokracií a své zástupce volí občané pravidelně celkem v šesti typech voleb. Jsou to volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, Senátu Parlamentu ČR, do zastupitelstev krajů, zastupitelstev obcí, Evropského parlamentu a od roku 2013 nově také přímá prezidentská volba. K účasti ve volbách můžeme v jistém smyslu přistupovat jako k indikátoru politické participace a čím větší je účast, tím legitimnější moc má zvolený zástupce. Přestože od počátku 90. let klesá tendence účasti ve všech typech voleb, přisuzuje dlouhodobý trend největší účast občanů právě ve volbách komunálních.³⁹ Místní volby představují, i přes řadu problémů spočívajících ve volebním systému, základní prostředek jak zvolit směřování obce v budoucnosti a zachovat dostatečnou kvalitu lokální demokracie.

Účast ve volbách do zastupitelstva obce je asi nejdůležitější formou politické participace občanů na místní úrovni. Ve světle ústavního pořádku jde o naplnění čl. 21 Listiny základních práv a svobod a čl. 102 Ústavy České republiky. Podrobné podmínky výkonu volebního práva, práva být volen, organizaci voleb a soudní přezkum voleb pak upravuje

³⁸ ČERMÁK, Daniel et al. *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. str. 36

³⁹ Komunální volby jsou volby zástupců do menších a malých celků územní samosprávy, tedy do zastupitelstev obcí, měst či městských obvodů v případě měst velkých. Představují uplatnění principu zastupitelské demokracie na nejnižší územně samosprávné úrovni.

zákon č. 491/ 2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a změně některých zákonů.⁴⁰ V souvislosti s tímto zákonem se zaměříme zejména na ustanovení §§ 4 a 5, které díky tomu, že upravují podmínky výkonu volebního práva (aktivního i pasivního), představují základní akt politické participace občanů.

Na úvod uvedme, že funkční období zastupitelstev obcí je čtyřleté a volby se konají ve lhůtě počínající třicátým dnem před jeho uplynutím. (§ 1) Jak již bylo řečeno, místní volby se konají na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva a podle zásad poměrného zastoupení (§ 2). Nestanoví-li zákon jinak, vyhláší je nejpozději ve lhůtě 90 dnů před jejich konáním prezident republiky (§ 3 odst. 1). Volby se ve všech obcích, městech a městských obvodech konají vždy ve dvou dnech (pátek 14:00 - 22:00, sobota 8:00-14:00). Komunální volby představují na rozdíl od místního referenda, či jiných technik participace periodicky se opakující akt, který tak umožňuje občanům znovu nezvolit zástupce, kteří se neosvědčili. Tato zásada tzv. vlády na čas je základním znakem demokratické státnosti. Patrná je také role prezidenta republiky, který na základě ústavního zmocnění (čl. 63 odst. 2 Ústavy) vyhláší volby do zastupitelstva obce. Tato pravomoc prezidenta republiky patří mezi kontrasignované a vyžaduje podpis předsedy vlády, nebo jím pověřeného člena vlády. Rozhodnutí prezidenta republiky o vyhlášení voleb se uveřejňuje ve Sbírce zákonů (§ 3 odst. 1). V případě, že soud shledá volby neplatnými, či nastanou-li jiné nestandardní okolnosti, pamatuje zákon na volby dodatečné, opakované, či nové (§ 3 odst. 4). Konají se v jednom dni a vyhláší je ministr vnitra.

Subjektivní volební právo, tedy jakési oprávnění, vyplývající z objektivních právních norem, představuje základní participační příležitost v obecním zřízení. Můžeme na něj nahlížet jednak z pohledu volebního práva aktivního (práva volit), kde je subjektem oprávněný volič do zastupitelstva, jednak také z pohledu pasivního volebního práva (práva být volen), jehož subjektem je kandidát usilující o správu veřejných záležitostí v obci.⁴¹

Právo volit do zastupitelstva obce má dle § 4 odst. 1 zákona o volbách do zastupitelstev obcí osoba, která splňuje tyto zákonem stanovené podmínky:

- Státní občanství České republiky. Dodejme, že právo volit je v určitých případech přiznáno také cizímu státnímu příslušníkovi, který je v obci hlášen k

⁴⁰ ČERMÁK, Daniel et al. *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. str. 30

⁴¹ RIGEL, Filip. *Způsoby participace osob na místní samosprávě*. Brno 2011. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Katedra správní vědy a správního práva. str. 58

trvalému pobytu, dosáhl věku 18 let a stanoví-li tak mezinárodní smlouva kterou je Česká republika vázaná (v současnosti jde pouze o občany EU)⁴²

- Fyzická osoba, která minimálně v druhý den voleb (konají-li se volby ve dvou dnech) dosáhla věku 18 let.
- Fyzická osoba, která je v den voleb hlášena v obci k trvalému pobytu na základě zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel.⁴³

K výše zmíněným podmínkám se často řadí čtvrtý a však nadbytečný požadavek a tím je občanství obce vyplývající z § 16 odst. 1 zákona o obcích. Tato podmínka je však pro výkon volebního práva nadbytečná, neboť občanem obce je podle zmíněného paragrafu každá fyzická osoba, která je státním občanem České republiky a zároveň je v obci hlášena k trvalému pobytu.

V § 4 odst. 2 pak zákon o volbách do zastupitelstev obcí vymezuje překážky výkonu volebního práva, kterými jsou zákonem stanovené omezení osobní svobody z důvodu výkonu trestu odnětí svobody, zbavení způsobilosti k právním úkonům, zákonem stanovené omezení osobní svobody z důvodu ochrany zdraví lidu, nebo výkon vojenské základní, nebo náhradní služby, vyžaduje-li to plnění z této služby vyplývajících, nebo služba vojáka z povolání v zahraničí. Často se také posuzuje otázka ústavnosti omezení volebního práva, které je potřeba důrazně odlišovat od nepřijatelného zbavení. Ústavní soud v nálezu sp. zn. IV.ÚS 3102/08 ze dne 12.07.2010 konstatoval, že: "*Omezení volebního práva osob zbavených způsobilosti k právním úkonům sleduje legitimní cíl. Obecné soudy jsou však při rozhodování o zbavení či omezení způsobilosti fyzické osoby k právním úkonům povinny zvlášť posuzovat i to, zda je konkrétní osoba schopna porozumět smyslu, účelu a důsledkům voleb; své rozhodnutí v této věci pak musejí řádně odůvodnit. Nerespektování této povinnosti, vyplývající z ustanovení čl. 21 odst. 1 a 3 Listiny, čl. 3 Dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě a z čl. 89 odst. 2 Ústavy, je protiústavní.*"

Pasivní volební právo je v zákoně zakotveno v § 5 odst. 1 - 4 a představuje druhou možnost jak lze prostřednictvím voleb občansky participovat v obecním zřízení. Členem zastupitelstva může být zvolen každý volič, u kterého není překážka ve výkonu aktivního volebního práva (viz. výše) a navíc mu ve výkonu mandátu nebrání jiná veřejná funkce. Funkce zastupitele obce je z důvodu možného střetu zájmů neslučitelná s funkcí zaměstnance obce zařazeného do obecního úřadu obce, do jehož zastupitelstva se volí (§ 5 odst.2), jestliže

⁴² VEDRAL, Josef et al. *Zákon o obcích (obecní zřízení): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2008. str. 129

⁴³ Místem trvalého pobytu dle § 10 zákona o evidenci obyvatel je adresa občana v České republice, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání

zaměstnanec vykonává přímo státní správu vztahující se k územní působnosti příslušné obce, nebo jde o zaměstnance jmenovaného přímo starostou (§ 5 odst. 3), či jde o výkon státní služby podle služebního zákona (§ 5 odst. 4)⁴⁴. Na závěr uveďme, že mandát zastupitele nemůže vykonávat ani strážník obecní policie.

Uveďme na závěr několik informací o samotném průběhu komunálních voleb. Kandidát může usilovat o získání svého mandátu zastupitele na kandidátní listině některé tzv. volební strany.⁴⁵ Volební strana může být tvořena nejen registrovanou politickou stranou, nebo hnutím a jejich koalicemi, ale také nezávislým kandidátem, sdružením nezávislých kandidátů, popřípadě koalicí sdružení těchto nezávislých kandidátů. Ačkoliv by měla být kandidatura nezávislých ve volbách do zastupitelstev obcí přirozená, staví právní řád této možnosti řadu překážek. Jednou z nich je povinnost nezávislého kandidáta (fyzické osoby) sehnat přílohou zákona předepsaný počet podpisů, podporujících kandidaturu osoby. Jak F. Rigel uvádí: *"Počet podpisů, které současná právní úprava vyžaduje, je však přílišný. Prakticky tak může být obtížnější získat podpisy na podporu kandidatury, než samotný mandát"* (Rigel, 2011) Tento autor popsal nedostatky při kandidatuře nezávislých ve volbách do zastupitelstev poměrně podrobně.⁴⁶

Do téhož zastupitelstva může občan kandidovat pouze pod hlavičkou (na kandidátní listině) jedné volební strany. V roce 2001 zmizelo ze zákona o volbách do zastupitelstev obcí časové vymezení volební kampaně, která tak může být prakticky nepřetržitá a zákon její techniky kromě plakátů blíže neupravuje. Starosta má dle zákona možnost, nikoliv však povinnost vyhradit plochu pro vylepení volebních plakátů, a to nejméně 10 dnů před konáním voleb. V době hlasování ve volbách je zakázána veškerá agitační a propagační činnost v objektu, kde se nacházejí volební místnosti.

4.2 Místní referendum

I v lokálním politickém prostoru rozlišujeme mezi nepřímou (zastupitelskou) a přímou demokracií. První formu jsme představili v předešlé kapitole a byly jí volby do zastupitelstva obce. V poslední době se však objevuje rozporuplná otázka, zda by účast občanů na správě věcí veřejných neměla být zajišťována spíše prostředky demokracie přímé. Jak již bylo výše uvedeno, v ústavním pořádku České republiky nenajdeme předepsanou žádnou formu lidové iniciativy a pouze z článku 21 Listiny základních práv a svobod dovodit, že občané mají

⁴⁴ zákon č. 218/2002 Sb., služební zákon

⁴⁵ § 20 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí

⁴⁶ RIGEL, Filip. *Meze kandidatury nezávislých ve volbách do zastupitelstev obcí*. 2011

právo podílet se na správě věcí veřejných přímo. Na základě tohoto ustanovení a také v rámci reformy veřejné správy byl v roce 2003 schválen novelizovaný zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu, který dnes představuje jedinou a nejdůležitější formu přímé demokracie v obecním zřízení. Občanům je tak umožněno rozhodovat o otázkách spadajících do samostatné působnosti obce, mohou iniciovat řadu kroků, prosazovat důležité změny, záměry či akce, zastavovat výstavbu, tedy občansky participovat. Dodejme, že pokud je rozhodnutí v místním referendu platné (podle všech zákonem stanovených pravidel) je pro obec závazné a neexistuje proti němu opravný prostředek.

Jak již bylo uvedeno, pravidla konání místního referenda upravuje primárně zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Zákon stanovuje kdo má v místním referendu hlasovací právo, v jakých otázkách je konání místního referenda nepřípustné, jaké náležitosti má návrh a jakým způsobem se místní referendum vyhláší a mimo jiné také pravidla pro jeho přípravu, organizaci, průběh, zjišťování výsledků a přezkum.⁴⁷

Právo hlasovat v místním referendu má každá osoba, která má právo volit do zastupitelstva obce. Připomeňme tedy, že jde o fyzickou osobu, která má státní občanství České republiky, její věk je minimálně 18 let a je v obci hlášena k trvalému pobytu. Pro účely zákona o místním referendu je tato osoba dále nazývána jako osoba oprávněná (§ 2). Místní referendum se koná tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva (§ 3). Překážky jeho výkonu jsou obdobné jako v zákoně o volbách do zastupitelstev obcí a hlasování je tedy upřeno osobám s omezenou osobní svobodou na základě zákona z důvodu vazby, nebo výkonu trestu odnětí svobody, osobám se zbavenou způsobilostí k právním úkonům a s omezenou osobní svobodou z důvodu ochrany zdraví lidí a osobám ve výkonu vojenské činné služby (§ 4). K tomuto citujme ještě F. Rigla: *"Překážky jsou stanoveny téměř shodně jako při ve výkonu práva volit v obecních volbách . Zákon o volbách do zastupitelstev obcí však nepovažuje za překážku ve výkonu volebního práva výkon vazby, nýbrž pouze výkon trestu odnětí svobody. Tato skutečnost by si tak zasloužovala sladit."* (Rigel, 2011. str. 62)

Jak již bylo řečeno, v místním referendu hlasují občané pouze o otázkách spadajících výlučně do samostatné působnosti obce⁴⁸, nikoliv do výkonu státní správy. Jak D. Hendrych uvádí: *"Referendem nelze rozhodovat všechny otázky samostatné působnosti, zákon pro*

⁴⁷ ČERMÁK, Daniel et al. *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. str. 34

⁴⁸ okruh činností v samostatné působnosti obce je vymezen v § 35 - 60 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích

některé záležitosti referendum vylučuje" (Hendrych, 2006, str. 166). Podle § 7 zákona místní referendum nelze konat:

- a) o místních poplatcích a rozpočtu obce
- b) o zřízení nebo zrušení orgánů obce a o jejich vnitřním uspořádání
- c) o volbě a odvolání starosty a dalších členů zastupitelstva obce
- d) jestliže by otázka položená v místním referendu byla v rozporu s právními předpisy nebo jestliže by rozhodnutí v místním referendu mohlo být v rozporu s právními předpisy
- e) v případech, kdy se o položené otázce rozhoduje ve zvláštním řízení
- f) o uzavření veřejnoprávních smluv k výkonu přenesené působnosti
- g) o schválení, změně nebo zrušení obecně závazné vyhlášky obce
- h) jestliže od platného rozhodnutí v místním referendu do podání návrhu na konání místního referenda v téže věci neuplynulo 24 měsíců.

K tomuto na závěr dodejme, že posuzování platnosti místního referenda může být z hlediska otázek působnosti velmi složité. Nicméně platí, že koná-li se referendum v rozporu s § 6 zákona o místním referendu, tedy o otázkách, které nespádají pod samostatnou působnost, je dán dostatečný prostor pro soudní řízení. V tomto pak soud může vyslovit neplatnost rozhodnutí místního referenda.⁴⁹

Co se týče podnětu ke konání referenda, rozlišuje zákon dvě základní možnosti. Iniciovat místní referendum může buď zastupitelstvo obce, které tak rozhodne svým usnesením, nebo jej může podat přípravný výbor složený z občanů dané obce. Bližší podmínky a náležitosti o jejich složení pak stanovuje zákon. V obou případech však musí o konání referenda rozhodnout vždy nadpoloviční většina zastupitelů obce. Návrh přípravného výboru může být podán, pokud je podpořen dostatečným počtem podpisů místních občanů. Jejich počet je dán ve vztahu k počtu oprávněných osob zákonem a je součástí § 8 (viz. tabulka níže).

do 3 000 obyvatel	30% oprávněných osob
do 20 000 obyvatel	20% oprávněných osob
do 200 000 obyvatel	10% oprávněných osob
nad 200 000 obyvatel	6% oprávněných osob

Zdroj: Vlastní zpracování ustanovení § 8 odst. 2 zákona o místním referendu

⁴⁹ RIGEL, Filip. *Způsoby participace osob na místní samosprávě*. Brno 2011. Disertační práce str. 114

Otázka položená v místním referendu musí být vždy konkrétní a formulována tak, aby na ni šlo odpovědět jednoznačně slovem "ANO" či "NE".

Jedním z nejdůležitějších předpokladů místního referenda jsou jeho platnost a také závaznost. K tomu aby bylo rozhodnutí platné je podle § 48 odst. 1 potřeba účasti alespoň 35% oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob.⁵⁰ Závazným je tehdy, hlasovala-li pro něj nadpoloviční většina oprávněných osob, které se hlasování zúčastnili, a zároveň však musí jít o alespoň 25% oprávněných osob zapsaných v seznamech oprávněných osob. Tato podmínka by měla zabránit nízké účasti při hlasování a zároveň učinit dané rozhodnutí legitimnějším. Přísnější podmínky pro závaznost rozhodnutí pak klade zákon v případech, kdy se rozhoduje o oddělení části obce, nebo sloučení obcí, anebo o připojení obce k jiné obci. V těchto případech je rozhodnutí přijato, hlasovala-li pro něj nadpoloviční většina oprávněných osob zapsaných v seznamu oprávněných osob.

4.3 Právo vyjadřovat se na zasedání zastupitelstva

Vyjádřit se v souladu s jednacím řádem na zasedání zastupitelstva obce je prvním ze skupiny dalších práv upravených v § 16 odst. 2 zákona o obcích a představuje další možnost přímé občanské participace v obecním zřízení. Jedná se o práva, které může využít mnohem širší okruh osob⁵¹, než v případě práv předešlých, tedy volebního a hlasovacího, které přísluší obligátně pouze občanům obce, popř. cizím státním občanům hlášeným v obci k trvalému pobytu, stanoví-li tak mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána a která byla vyhlášena. Vyjádřit své stanovisko na jednání zastupitelstva může totiž dle § 16 odst. 3 i fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let a vlastní na území obce nemovitost a má tedy k místu užší vztah.

Právo vyjadřovat se na zasedání zastupitelstva je přímým naplněním zásady veřejnosti, vyplývají také přímo z ustanovení § 93 odst. 3, který uvádí, že zasedání zastupitelstva obce je veřejné. Připomeňme, že důležitou podmínkou je vyjadřovat se v souladu s vydaným jednacím řádem zastupitelstva, přičemž často záleží na jeho konkrétní formulaci. Jak i J. Vedral ve svém komentáři k obecnímu zřízení uvádí: *"V jednacím řádu může být omezena doba vystupování, může být uděleno slovo na základě přihlášení do diskuze k jednotlivým bodům, nebo až na závěr jednání ke všem bodům souhrnně. Občan obce však musí mít právo vyjádřit se k jednotlivým bodům před hlasováním o nich, jinak by toto právo postrádalo*

⁵⁰ seznam oprávněných osob je pro účely referenda převzatý ze stálého seznamu voličů dané obce

⁵¹ RIGEL, Filip. K některým způsobům participace na správě obce dle § 16 odst. 2 zákona o obcích. *Správní právo*, 2012, str. 130

smysl." (Vedral, 2008, str. 131). Konkrétní ukázka vybraných ustanovení jednacího řádu ve sledované lokalitě najdeme v příloze 9.1 této práce a blíže se jí budu zabývat také v praktické části (5.3.2). Jednou z dalších důležitých podmínek pro realizaci tohoto práva je dostatečná informovanost veřejnosti o místě a jednotlivých bodech jednání zastupitelstva obce. Na základě § 93 odst. 1 zákona o obcích informuje obecní úřad o místě, době a navrženém programu připravovaného zasedání zastupitelstva a tuto informaci pak vyvěsí alespoň 7 dní před jeho zasedáním na úřední desce obce.⁵² Přímá účast občanů na jednání zastupitelstva je totiž nezbytným předpokladem realizace práva vyjadřovat svá stanoviska k projednávaným věcem. Na základě § 16 odst. 2 písm. c) se mohou občané vyjadřovat ústně také k návrhu rozpočtu obce a závěrečnému účtu obce za uplynulý kalendářní rok.

Vraťme se nyní ještě k jednacímu řádu zastupitelstva, jehož znění významným způsobem určuje způsob vyjadřování veřejnosti. V souladu s jednacím řádem je předsedajícím udělováno veřejnosti slovo, takže občan nemůže vystoupit kdykoliv. Jednací řád sice může omezit dobu vystoupení, ale pokud si občan přeje mluvit déle, může mu to zastupitelstvo umožnit svým hlasováním. Již jsme uvedli, že vyjadřovat se občan musí k věcem projednávaným. V opačném případě, vyjadřuje-li se tedy k věcem, které nejsou předmětem jednání, může mu být slovo upřeno. Jednací řády také zakotvují povinnost starosty, členů rady či tajemníka, odpovídat na dotazy občanů ihned a pokud to není možné, nejdéle do 15 dnů písemně. Jednací řády také stanovují, kdy se zastupitelstvo musí zabývat návrhy skupiny občanů (například 0,5 % občanů obce).

Na závěr ještě doplníme, že při projednávání jednotlivých bodů programu se o slovo může přihlásit i osoba, která není občanem obce. Kromě fyzických osob vlastnících na území obce nemovitost jsou to i ostatní občané České republiky, kterým je uděleno slovo schválí-li to zastupitelstvo obce. V obou případech bývá podmínkou udělení slova prokázání totožnosti, popř. ověřený výpis z katastru nemovitostí. Podle ustanovení § 93 odst. 4 mají právo vystoupit na jednání zastupitelstva také členové vlády, nebo jimi určení zástupci, senátoři, poslanci nebo zástupci orgánů kraje, pokud o to na jednání zastupitelstva požádají. V takovém případě jim vždy musí být uděleno slovo.

4.4 Právo nahlížet do dokumentů obce a jejích orgánů

Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace garantuje ve svém čl.17 Listina základních práv a svobod, přičemž bližší podmínky tohoto oprávnění stanovuje zákon č.

⁵² kromě prezentace na úřední desce jej může zveřejnit také jiným způsobem v místě obvyklém např. na webových stránkách města či facebooku

106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Dostatek informací je totiž jedním ze základních předpokladů pro participaci občanů na správě věcí veřejných. V praxi jde asi o nejrozšířenější formu, jak se občané mohou angažovat a dozvědět se více o rozhodovací činnosti orgánů obce. Písemné dotazování úřadů a podávání žádostí o informace jsou pro občany často přijatelnější, než např. aktivní vystupování či účast na jednání zastupitelstva obce. Navíc v době, kdy do téměř všech oblastí života zasahuje internet, není složité si řadu informací vyhledat prostřednictvím něho. Fenomémem internetu a možnostmi jeho využití v obci se budeme ještě věnovat v dalších kapitolách této práce.

Podívejme se nyní na konkrétní možnosti, které nám poskytuje zákon o obcích. Podle ustanovení § 16 odst. 2 písm. e) mají občané právo nahlížet do rozpočtu a do závěrečného účtu obce za uplynulý kalendářní rok, do usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva obce, do usnesení rady obce, výborů zastupitelstva obce a komisí rady obce a pořizovat si z nich výpisy. Právo nahlédnout do těchto dokumentů musí být umožněno bezplatně a bez omezení rozsahu.⁵³ Všimněme si, že zákon umožňuje nahlédnout pouze do zápisu z jednání zastupitelstva, nikoliv však rady, komisí a výborů, jejichž jednání jsou ze zákona neveřejná. Zákon však nevylučuje, aby se občan domáhal poskytnutí zápisu z jednání těchto i jiných orgánů prostřednictvím zákona o svobodném přístupu k informacím. K tomu lze uvést rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25.8.2005 podle kterého: "*Poskytnutí informace nikterak nebrání neveřejnost schůze rady obce ani právo člena zastupitelstva nahlížet do zápisů z jednání rady obce. Povinný subjekt poskytující informace o zápisu ze schůze rady obce jiné osobě než členu zastupitelstva je však povinen zajistit zákonem stanovenou ochranu práv a svobod jiných osob*" (sp. zn 6 As 40/2004). Výše zmíněný rozsudek lze vztáhnout také k zápisům z výborů a komisí. Občanům volně přístupné zápisy z jednání zastupitelstva musí být dle ustanovení § 95 odst.2 zákona o obcích k dispozici na obecním úřadě a to nejpozději 10 dní po konání zasedání zastupitelstva obce. Informace z jednání orgánů obce umožňují občanům kontrolovat správu věcí veřejných.

Jak jsme již uvedli, občané se mohou výše zmíněných dokumentů dožadovat i prostřednictvím zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, neboť i obsah zápisu ze zasedání zastupitelstva je dle rozsudku Nejvyššího správního soudu informací ve smyslu tohoto zákona. Občané mohou po orgánech územní samosprávy i jiných orgánech obce žádat rovněž poskytnutí jiných informací, jejichž vymezení definuje zákon poměrně široce. Poskytovanou informací je jakýkoliv obsah nebo jeho část v jakékoliv podobě,

⁵³ RIGEL, Filip. K některým způsobům participace na správě obce dle § 16 odst. 2 zákona o obcích. *Správní právo*, 2012, str. 134

zaznamenaný na jakémkoliv nosiči, zejména obsah písemného záznamu na listině, záznamu uloženému v elektronické podobě nebo záznamu zvukového, obrazového, nebo audiovizuálního. Bližší náležitosti žádosti a lhůty pro poskytnutí informace stanovuje zákon.⁵⁴ Dodejme, že informace poskytnutá podle tohoto zákona může být v určitých případech zpoplatněna.

4.5 Právo požadovat projednání určité záležitosti radou či zastupitelstvem

Jen velmi stručně zmíníme právo vyplývající z § 16 odst. 2 písm. f) zákona o obcích, které poměrně konkrétně stanovuje další participační příležitost v obecním zřízení. Občané mohou požadovat projednání určité záležitosti v oblasti samostatné působnosti radou obce nebo zastupitelstvem obce; je-li žádost podepsána nejméně 0,5% občanů obce, musí být projednána na jejich zasedání nejpozději do 60 dnů, jde-li o působnost zastupitelstva obce, nejpozději do 90 dnů. Žádost o projednání určité záležitosti může být podána ústně na zasedání příslušného orgánu, nebo písemně a podat ji mohou vždy jen občané obce.

Již v předešlé části jsme popsali, že občan má právo vyjadřovat se pouze k projednávaným bodům jednání a to před samotným hlasováním o nich. Obdobně je tomu také u okruhu těchto práv, neboť jak L. Potěšil uvádí: "*Pokud se občan obce dostaví na zasedání zastupitelstva s požadavkem, aby tento orgán rovnou projednal jeho věc, může vznést svůj požadavek pouze v rámci příslušné části zasedání zastupitelstva obce. Pokud by občan hodlal svůj požadavek uplatnit v průběhu jednání zastupitelstva o zcela jiném bodě, nemělo by mu být slovo uděleno, respektive mu může být udělené slovo odejmuto*" (Potěšil, 2008, str. 58). Nutno k tomuto doplnit, že občan nemá na toto projednání při jednání zastupitelstva ani právní nárok, neboť o jeho iniciativě rozhodne nejprve příslušný orgán a teprve na základě jeho kladného rozhodnutí dojde k samotnému projednání. I Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 19.7.2007 totiž uvedl, že: "*povinnost projednat navrhovanou záležitost zákon stanoví pouze pro případ návrhu podaného kvalifikovanou částí občanů obce dle § 16 odst. 2 písm. f) věty za středníkem*" (sp. zn. 3 Aps 6/2006-76).

Ačkoliv se jedná o velmi unikátní příležitost jak prosadit prostřednictvím kvalifikované většiny projednání určité obecní záležitosti, zůstává realizace tohoto práva v České republice opomíjena. Jak i F. Riger uvádí: "*Přestože jde o právo s relativně konkrétním obsahem, zůstává v praxi takřka nevyužito*" (Riger, 2012, str. 135)

⁵⁴ zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

4.6 Právo podávat orgánům obce návrhy, připomínky a podněty

Podle ustanovení § 16 odst. 2 písm. g) mají občané obce právo podávat všem orgánům obce své návrhy, připomínky a podněty. Z tohoto ustanovení dále vyplývá, že orgány obce je vyřizují bezodkladně, nejdéle však do 60 dnů, jde-li o působnost zastupitelstva obce, nejpozději do 90 dnů.

Poznamenejme, že toto právo má poměrně úzký vztah k právu předešlému, neboť původně měly tvořit pouze jedno a to právo občana obce požadovat projednání určité záležitosti orgány obce. Současná podoba a rozdělení těchto ustanovení je výsledkem pozměňovacích návrhů při projednávání vládního návrhu zákona o obcích.⁵⁵ Interpretace těchto dvou práv je i z praktického hlediska přinejmenším problematická, neboť zatímco § 16 odst. 2 písm. f) dává orgánům obce možnost požadovanou věc projednat, v případě ustanovení § 16 odst. 2 písm. g) stanovuje orgánům obce povinnost zabývat se návrhy, připomínkami a podněty od občanů.⁵⁶

Návrhy, připomínky a podněty mohou být občany obce vznášeny písemně, nebo ústně, přičemž orgány mají povinnost se jimi zabývat, prověřit je a zaujmout k návrhu či podnětu své stanovisko a také v zákonem stanovené lhůtě informovat podávajícího. Z komentáře k obecnímu zřízení vyplývá, že: "*Lhůty musí být dodrženy také v případě, že podnět by byl předán jinému orgánu obce, než do jehož působnosti po právu náleží. V takovém případě si musí příslušné orgány obce mezi sebou podnět předat tak, aby ho měl k řešení ten orgán obce, který je k jeho řešení příslušný*" (Vedral a kol., 2008, str.135). Z výše citovaného tedy vyplývá, že toto právo se vztahuje výhradně k orgánům obce, tedy zastupitelstvu, radě, starostovi, městskému úřadu popř. zvláštním orgánům obce. Podněty, dotýkající se místní samosprávy lze pochopitelně podávat i dle jiných zákonů a jiným než obecním orgánům.⁵⁷ Obecnou úpravu takového podnětu vymezuje ve svém § 42 správní řád.⁵⁸

Na závěr dodejme, že ačkoliv to v ustanovení § 16 odst. 2 písm. g) není stanoveno (na rozdíl od § 16 odst. 2 písm. f), musí se podnět týkat vždy samostatné působnosti obce. Adam Furek k tomuto uvádí že: "*To vyplývá ze samotné podstaty práv občana obce, uvedených v § 16, která se týkají výlučně samostatné působnosti. Pouze v případě samostatné působnosti je totiž zcela legitimní, jsou-li občané obce vzhledem ke své vazbě na danou obec vůči orgánům vykonávajícím samosprávu určitým způsobem zvýhodněni.*" (Furek, 2008, str. IV)

⁵⁵ Původní návrh zákona o obcích (sněmovní tisk č.422 III. volební období PS)

⁵⁶ Vztah práv občanů obce podle ustanovení § 16 odst. 2 písm. f) a g) popisuje blíže FUREK, Adam. Práva občana obce. Aktuální problémy při aplikaci § 16 zákona o obcích. *Veřejná správa* č. 6/2008, s. II

⁵⁷ RIGEL, F. K některým způsobům participace na správě obce dle § 16 odst. 2 zákona o obcích. str. 138

⁵⁸ zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

4.7 Petiční právo

Petice (z lat. *Peticio* – požadavek, žádost) představují jednu z významných forem komunikace veřejnosti s orgány veřejné moci ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu. Zákon o právu petičním obsah petičního práva upravuje podrobněji, ale vzhledem k později přijaté Listině musí být vykládán v souladu s ní zejména v tom směru, že se vztahuje i na orgány územní samosprávy. Petičnímu právu odpovídá povinnost adresáta petici přijmout, zabývat se jí a písemně podateli ve stanovené lhůtě odpovědět.)

Subjekt a příjemce petice

Subjektem petičního práva rozumíme toho, kdo může petici podat tj. fyzickou, či právnickou osobu. V případě fyzické osoby není vyžadováno státní občanství a petici tak může iniciovat i cizí státní příslušník. Omezen není ani počet osob, které petici podávají, „každý má právo sám, nebo společně s jinými“⁵⁹, to znamená, že petici může podat i více osob. Jednou z možností realizace petice je rovněž vytvoření petičního výboru. Petiční výbor není právnickou osobou, zajišťuje průběh petiční akce a jeho funkce je víceméně organizační. Členové petičního výboru jsou povinni určit osobu starší 18 let, která je bude zastupovat při styku se státními orgány. Důležitou roli při realizaci petičního práva hraje také garantovaná právní ochrana petentů „ Ve výkonu petičního práva nesmí být nikomu bráněno. Výkon tohoto práva nesmí být nikomu na újmu.“⁶⁰

Mluvíme-li o příjemcích resp. adresátech petičního práva, rozumíme jimi nejen orgány státní správy (ministerstva, jiné ústřední správní úřady, územní správní úřady), ale i orgány moci výkonné, zákonodárné a soudní. Za kompetentní orgány územních samosprávných celků jsou považovány především zastupitelstva obcí a krajů, rady obcí a krajů, starostové, hejtmani a obecní a krajské úřady, ale i jiné subjekty (soukromoprávní osoby pověřené výkonem státní správy). Okruh subjektů ve veřejné správě je téměř neomezený a může se vztahovat rovněž na řadu orgánů zájmové nebo profesní samosprávy⁶¹

Obsah a formální náležitosti petice

Při samotné realizaci petičního práva platí několik klíčových zásad, které musejí být splněny. „*Petice musí být písemná a musí být pod ní uvedeno jméno, příjmení a bydliště toho, kdo ji podává, podává-li petici petiční výbor, uvedou se jména, příjmení a bydliště všech členů*

⁵⁹ § 1 odst. 1 zákona č. 85/1990 sb., o právu petičním.

⁶⁰ § 2 zákona č. 85/1990 sb., o právu petičním.

⁶¹ Srov. Hálová, Miloslava, Kramář, Květoslav a Rajchl, Jiří. *Kontrola ve veřejné správě*. Díl III. str. 47

výboru a jméno, příjmení a bydliště toho, kdo je oprávněn členy výboru v této věci zastupovat.⁶² V případě petice podané právnickou osobou petiční zákon žádné náležitosti nestanoví, nicméně jejími základními identifikačními údaji by měly být název nebo obchodní firma, adresa sídla, identifikační číslo, včetně uvedení jména, příjmení a funkce toho, kdo je oprávněn jménem právnické osoby jednat.

Mezi obsahové náležitosti patří také některá ústavní a zákonná omezení, tedy stanovení toho, k čemu nesmí být petice použita. Žádostí, návrhem, nebo stížností se nesmí zasahovat do nezávislosti soudů, vyzývat k porušování ústavy a zákonů, vyzývat k porušování základních práv a svobod zaručených Listinou, vyzývat k násilí, nebo hrubé neslušnosti.⁶³

Podání a vyřízení petice

Cílem petentů je posílit váhu svého podání souhlasným vyjádřením určitého množství osob, i když to není podmínkou, petice může být podána i tehdy, jestliže je podepsána pouze petenty. Petent, nebo petiční výbor může vyzývat občany k podpoření svými podpisy, přičemž způsob výzvy není omezen, ale nesmí odporovat zákonu. Při shromažďování podpisů platí, že každému musí být umožněno, aby se před podpisem řádně seznámil s obsahem petice a nikdo nebyl žádným způsobem k podpisu nucen.

Po doručení petice je kompetentní adresát povinen petici přijmout, posoudit její obsah a do 30 dnů písemně odpovědět. V odpovědi musí uvést stanovisko k obsahu petice a způsob jejího vyřízení. Pokud je adresát ve věci petice nekompetentní, postoupí petici do 5 dnů příslušnému orgánu a vyrozumí o tom petenta resp. petiční výbor. Petenti mají právo pouze na písemnou odpověď, nikoliv právní nárok, aby bylo petici obsahově vyhověno.

4.8 Podávání stížnosti

Je známo, že existují stížnosti, oznámení a podněty, které nejsou peticemi, tj. netýkají se věci veřejného, nebo jiného společného zájmu, ale víceméně zájmu osobního. Jak již bylo uvedeno, na ústavní úrovni právní úprava stížnosti provedena není. Obecně je věc stížnosti obsažena v § 175 správního řádu a v některých dalších zákonech.

Subjekt a příjemce stížnosti, anonymní stížnost

Subjekt tj. toho, kdo může podat stížnost (stěžovatele) stanovuje správní řád jako „osobu dotčenou“ a může jí být fyzická i právnická osoba. Ve smyslu správního řádu je

⁶² § 5 zákona č. 85/1990 sb., o právu petičním.

⁶³ Srov. Čl. 18 odst. 2 a 3 Listiny a § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 85/1990 Sb.

stěžovatelem osoba, které se dotýká činnost správního orgánu, tedy zejména účastník správního řízení, ale i další dotčené osoby, kterých se nějakým způsobem dotýká vyjádření, nebo osvědčení vydané správním orgánem.

Příjemcem resp. adresátem stížnosti jsou správní orgány tj. takové orgány, na které se vztahuje správní řád.⁶⁴ Obecně můžeme říci, že adresáty stížnosti jsou zejména orgány moci výkonné, orgány územních samosprávných celků tj. orgány obcí a krajů, jiné orgány a také fyzické a právnické osoby.

S problematikou subjektivního práva na stížnost tj. s osobou stěžovatele souvisí také tzv. anonymní stížnost, upozorňující nejčastěji na nedostatky v činnosti správních orgánů nebo s výhradami k chování úředních osob. Již ze samotného ústavního principu výkonu veřejné správy plyne, že by se i takovými případy měly orgány zabývat, evidovat taková podání a vést záznam o jejich vyřízení. Pochopitelně s výjimkou vyznění stěžovatele.

Obsah a formální náležitosti stížnosti

Stížnost nemá předepsanou formu a náležitosti, ale musí v ní být uvedeno jméno a příjmení, bydliště a podpis u fyzické osoby a název, sídlo a označení statutárního zástupce v případě osoby právnické. Jedná se o náležitosti běžného podání dle správního řádu. Ze stížnosti musí být zřejmé, kdo ji podává a čeho se stěžovatel domáhá, případně co navrhuje. Pokud jde už o výše uvedenou anonymní stížnost, je přeshetřována v závislosti na jejím obsahu. Pokud stěžovatel zašle podání bez podpisu či s podpisem, ale bez uvedení adresy.

4.9 Členství občanů ve výborech zastupitelstva a komisích rady obce

Již v úvodu jsme se stručně zmínili o tom, že orgány každé obce mohou zřídit také své vlastní, poradní, iniciativní a kontrolní orgány, kterými jsou dle zákona o obcích výbory zastupitelstva a komise rady obce. Činnost těchto orgánů není pro správu obce nikterak zanedbatelná a jejich stanoviska a připomínky mají často zásadní vliv na politické rozhodování v obci. Výbory i komise jsou vždy odpovědné tomu, kdo je zřídil, tedy zastupitelstvu, či radě. Přestože samotné rozhodnutí o tom, zda obec zřídí či nezřídí některý z těchto orgánů spadá plně do její samostatné působnosti, zákon stanovuje povinnost zřídit výbor kontrolní a finanční. V souvztáznosti k participaci občanů nás bude zajímat především složení těchto orgánů a možné členství občanů obce v nich.

Členství občanů ve výborech a komisích zákon o obcích nijak neupravuje, což bychom v jistém smyslu mohli považovat za deficit a to zejména v souvislosti s principem

⁶⁴ § 1 odst. 1 správního řádu

informovanosti občanů o participačních příležitostech. Samotné členství je zmíněno pouze v ustanovení o předsedovi výboru, kterým může být pouze člen zastupitelstva obce (s výjimkou osadního výboru). Není tedy vyloučeno, aby se na činnosti výborů a komisí podíleli i občané obce jako její členové, vybaveni dostatečnou odbornou způsobilostí. Podívejme se nyní na bližší úpravu a rozsah činnosti těchto dvou typů orgánů.

Výbory zastupitelstva upravují ustanovení §§ 117-121 zákona o obcích. Již víme, že zastupitelstvo obce zřizuje ze zákona výbor finanční a kontrolní. V určitých kvalifikovaných případech však obec zřizuje také výbor pro národnostní menšiny⁶⁵, či tzv. osadní výbor, jehož předsedou jako jediným nemusí být člen zastupitelstva.⁶⁶ Ostatní výbory jsou pak zřizovány s ohledem na konkrétní požadavky, potřeby a problémy v obci a jejími řádnými členy mohou být kromě zastupitelů i místní občané (odborníci na danou problematiku, představitelé občanských sdružení, podnikatelé, právníci aj.)

Druhým typem iniciativního a poradního orgánu upraveným v ustanovení § 122 zákona o obcích jsou komise rady obce. Komise představují z hlediska občanské participace poměrně unikátní příležitost. Místní občané se totiž mohou stát nejen řádnými členy, ale také tomuto orgánu předsedat, přičemž předseda musí prokázat zvláštní odbornou způsobilost. Poznamenejme, že komise je též výkonným orgánem, jestliže jí byl svěřen výkon přenesené působnosti podle § 103 odst. 4 písm. c).⁶⁷ Citujme k tomuto M. Illnera: *"Pokud se tak stane a členy komise jsou i jiné osoby než zastupitelé, dochází k ojedinělé situaci (v našem systému místní veřejné správy), kdy se občan či občané-aktivisté podílejí prostřednictvím komise na výkonu přenesené působnosti"* (Čermák, 2011 str. 32).

⁶⁵ Výbor pro národnostní menšiny je zřízen v případě, že v obci se podle posledního sčítání lidu nejméně 10% občanů hlásí k některé národnostní menšině, předsedou je rovněž člen zastupitelstva obce. Minimálně poloviční počet členů tohoto výboru musí být tvořeno představiteli národnostních menšin

⁶⁶ § 120 zákona č. 128/2000 Sb. o obcích

⁶⁷ Starosta může po projednání s ředitelem krajského úřadu svěřit komisi výkon přenesené působnosti v určitých věcech

5. MĚSTO RAKOVNÍK

Pro účely praktické části této bakalářské práce jsem si zvolil středočeské město Rakovník. Důvodem bylo zejména mé trvalé bydliště v této lokalitě a tudíž úzký vztah k městu i celému regionu. V Rakovníku žiji celý život a mohu tak pozorovat (zejména v posledních letech) proměny i modernizaci města. Od studií na místním gymnáziu se také aktivně zajímám o jeho historii, životní prostředí a v neposlední řadě také o činnost městského zastupitelstva. Myslím, že na příkladu Rakovníka se dá velmi dobře demonstrovat kooperace orgánů města s místními občany, podnikateli i zájmovými spolky, která je zde prospěšná rozvoji celé obce. I s ohledem na řadu místních problémů jsem přesvědčen o tom, že město Rakovník může posloužit jako vhodný a praktický ukazatel toho, jak kvalitně může fungovat místní samospráva v českém prostředí.

5.1 Základní údaje

Asi 60 km západně od Prahy leží královské město Rakovník. Bývalé město je dnes přirozeným sídelním centrem Rakovnické kotliny, rozprostírající se v nadmořské výšce okolo 400 metrů nad mořem. Jak místní publicista T. Bednařík uvádí: *"Díky příznivému klimatu, množství vodních ploch a toků a příhodnému složení půdy byla kotlina hojně osídlena již pravěkými lovci, sběrači a zemědělci."* (Bednařík, 2008, str. 5).

Samotný název Rakovník je poprvé doložen r. 1252. Statut královského města byl udělen Rudolfem II. v roce 1588. Značný rozvoj zaznamenalo město zejména v 19. století, kdy byla do Rakovníka přivedena železniční trať a došlo též k rozvoji průmyslové výroby.⁶⁸ Ve městě v té době vznikla např. mydlárna, cukrovar či keramické závody. 20. století je spjato především s rozkvětem společenského a kulturního života, jehož pozůstatky jsou ve městě dodnes patrné.

Rakovnicko je krajinářsky významnou a specifickou oblastí. Samotné město se nachází v těsné blízkosti nadnárodně významné Chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko a také jiných zvláště chráněných území s poměrně zachovalým krajinným rázem.

Rakovnický region (NUTS4:CZ020C⁶⁹) je nejzápadnějším sídelním útvarům Středočeského kraje a na jeho území najdeme celkem 83 obcí, z toho tři města (Rakovník,

⁶⁸ <http://www.mesto-rakovnik.cz/>

⁶⁹ NUTS neboli Nomenklatura územních statistických jednotek jsou územní celky vytvořené pro statistické účely Eurostatu (*statistický úřad Evropské unie*) pro porovnání a analýzu ekonomických ukazatelů, statistické monitorování, přípravu, realizaci a hodnocení regionální politiky členských zemí EU (wikipedie)

Nové Strašecí a Jesenice) a šest městysů.⁷⁰ Rakovník je správním, průmyslovým, obchodním a kulturním centrem regionu a je specifický řadou významných historických památek.⁷¹

Demografická struktura

V samotném Rakovníku žilo podle demografické bilance ČSÚ k 1.1.2013 celkem 16 427 obyvatel, z toho 8 040 mužů a 8 387 žen.⁷² Na základě informací z městského úřadu pak k 1.1.2014 celkem 15 494 občanů s trvalým pobytem v obci.⁷³ Údaje ČSÚ z roku 2011 řadí město mezi 78. nejlidnatější obec České republiky a desáté největší sídlo ve Středočeském kraji. Přestože se počet obyvatel města meziročně mírně zmenšuje zůstává oproti srovnatelným městům dlouhodobě stabilní.

V posledních deseti letech dochází v Rakovníku také ke kontinuálnímu stárnutí populace, která dle prognózy vycházející ze zpracovaného strategického plánu města bude i nadále trvat. Kromě věkové skupiny 40-44 (tzv. silné demografické ročníky ze 70. let) a 45-49, bude narůstat skupina obyvatel starších 65 let a nejvíce pak věková skupina 70-74 let.⁷⁴ Zastoupení starších skupin obyvatelstva bude pro město znamenat zvýšené nároky na sociální péči a zdravotnictví.

V otázkách migrace obyvatel můžeme hovořit o celkem vyrovnaném počtu přistěhovalých a vystěhovalých. Příčiny opouštění města jsou obdobné jako v jiných srovnatelných sídlech, zejména blízkost hlavního města Prahy a s tím spojené větší pracovní příležitosti. Trendem posledních let je také stěhování do nejbližších obcí.

5.2 Zastupitelstvo města

Stejně jako v jiných obcích a městech České republiky, i v Rakovníku je nejdůležitějším politickým orgánem městské zastupitelstvo. Na základě zákona o obcích a vzhledem k počtu obyvatel a velikosti územního obvodu má tento orgán již od druhých komunálních voleb (1998) celkem 21 členů. Zastupitelstvo města se schází pravidelně v moderních prostorách rakovnického kulturního centra a o svém zasedání informuje také veřejnost. Doba konání a program zastupitelstva města je nejpozději 7 dní předem, zpravidla však dříve, vyvěšen na úřední desce města (24 hodin denně přístupný v průjezdu městské

⁷⁰ BEDNAŘÍK T., *Rakovnicko*, PASEKA PRAHA - LITOMYŠL 2008. str. 5

⁷¹ <http://www.rakovnik.cz/mesto/pamatky.htm>

⁷² http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/publ/1301-13-r_2013

⁷³ <http://www.mesto-rakovnik.cz/mesto-a-okoli/zakladni-informace/>

⁷⁴ <http://www.mesto-rakovnik.cz/rozvoj-mesta/strategicky-plan-1/> (str. 134)

radnice) a rovněž také v sekci "úřední deska" na městských webových stránkách.⁷⁵ Při projednávání významnějších bodů, jako např. rozpočtu města se zmínka o konání zasedání objevuje také v místním tisku. V poslední době se program jednání objevil také na sociálních sítích místních politických stran a hnutí, které informovaly a vyzývaly své příznivce k účasti na jednání zastupitelstva města. Tuto skutečnost lze bezpochyby přičíst zvýšené aktivitě lokálních uskupení před nadcházejícími komunálními volbami.

Z výše zmíněného je patrné, že okruh informačních kanálů se začíná zvolna rozšiřovat, což má pravděpodobně příznivý vliv i na počet zúčastněných občanů. Zatímco v minulých měsících byla veřejnost zastoupena spíše sporadicky, rozšířil se dnes (při posledním zasedání) okruh na desítky občanů města (vlastní pozorování). Vzhledem k sestavování kandidátních listin a s tím spojeným zájmem o práci zastupitele, lze však tuto aktivní účast přičíst rovněž zčásti blížícím se komunálním volbám (podobný trend narůstání účasti veřejnosti jsem pozoroval již před volbami 2010). V odborných článcích uváděná tzv. neveřejná jednání⁷⁶, na kterých zastupitelé diskutují o jednotlivých bodech, aby je následně bez diskuze odsouhlasili na řádném veřejném zasedání jsem v Rakovníku nezaznamenal. Naopak, díky často dlouhé diskuzi a rozporům mezi opozicí a vládoucí koalicí není výjimkou, že se jednání protáhnou dlouho do noci. Úprava tzv. pracovních schůzek před samotným jednáním je součástí jednacího řádu (viz. příloha 9.2 čl. IV (6) této práce).

S výsledky jednání zastupitelstva (přijatými usneseními) i úplnými zápisy mají občané Rakovníka možnost seznámit se několika způsoby. Podle ustanovení § 16 odst. 2 písm. e) zákona o obcích mají občané právo nahlížet do usnesení i zápisů z jednání zastupitelstva, které musí být nejpozději deset dní po jeho konání k dispozici na městském úřadě. Další možností jak se seznámit s usneseními zastupitelstva, je navštívit webové stránky města, kde jsou v současné době k dispozici usnesení za tři volební období (od roku 2002).⁷⁷ Usnesení jsou prezentována také v měsíčníku Radnice a bezprostředně po konání zastupitelstva se nejdůležitější (pro veřejnost přitažlivá a citlivá) rozhodnutí objevují také v místním tisku. Zajímavou a netradiční možností, jak se občané mohou seznámit s rozhodnutími i ve zvukové a obrazové podobě, je tzv. videokronika města. Každý měsíc je v městském informačním centru k dispozici DVD nosič s nejdůležitějšími událostmi ve městě, mimo jiné také záznam z posledního jednání městského zastupitelstva.

⁷⁵ <http://www.mesto-rakovnik.cz/uredni-deska-1/>

⁷⁶ O problémech neveřejných zasedání zastupitelstva pojednává podrobně FUREK, Adam. Zásada veřejnosti zasedání zastupitelstva obce. Praktické problémy. *Veřejná správa* č. 6/2008, s. VI

⁷⁷ <http://www.mesto-rakovnik.cz/samosprava/zastupitelstvo/usneseni-zm/>

5.2.1 Analýza účasti občanů v komunálních volbách a volební výsledky

Ačkoliv je okruh participačních aktivit občanů v obci velmi široký a různorodý (jak se koneckonců přesvědčíme v části 5.7 této práce), nesmíme zapomínat ani na tradiční modely spravování veřejných záležitostí prostřednictvím voleb do zastupitelských orgánů. Zdůrazněme, že politická participace se může projevovat nejen samotným hlasováním resp. účastí v komunálních volbách, ale také angažovaností v politických uskupeních, nátlakem, protesty a jak již víme, i zdánlivě nepolitickým chováním. Přestože řada autorů odmítá volební účast jako výraz politické participace⁷⁸, budeme ji pro účely této práce považovat za ukazatel klíčový, neboť i S. Balík uvádí, že: "*Volební účast je bezpochyby jedním (nikoliv jediným) z projevů politické participace, která se ale samozřejmě může projevovat i jinými formami (skrze členství v zájmových skupinách, účasti na životě sociálních hnutí apod.)*" (Balík, 2009, str. 165). Volební účast představuje unikátní vypovídající hodnotu, která demonstruje nejen stranickou orientaci místních občanů, ale informuje také o politické kultuře, charakteru politické obce, její soudržnosti a také soutěživosti, tedy míře zapojení občanů do veřejných záležitostí, občanské participaci.⁷⁹

Komunální volby se řadí mezi volby tzv. druhého řádu a z hlediska občanské účasti bychom je v žebříčku všech typů voleb zařadili na druhé místo, ihned za volby do Poslanecké sněmovny. Bohužel ani u jednoho typu těchto voleb nedosahuje účast na hlasování občanů uspokojivých hranic a dlouhodobě se snižuje. Vycházíme-li z přesvědčení řady teoretiků, tedy že účast ve volbách je nutnou podmínkou pro úspěšné fungování celého demokratického systému, musíme přinejmenším zkoumat příčiny tohoto úbytku aktivních voličů.

V této kapitole se budeme věnovat srovnání volební účasti ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a komunálních volbách ve sledovaném středočeském městě Rakovníku a pokusíme se o stručnou historickou analýzu včetně srovnání s celostátním průměrem. V dalším výkladu se zaměříme na průběh posledních komunálních voleb, které proběhly ve dnech 15. a 16. října 2010. Představíme prostředí v jakém probíhaly (po masivní kampani do krajských a senátních voleb 2008) a v kontextu s ostatními typy voleb zhodnotíme účast místních občanů, která byla nad celostátním průměrem. Na závěr se budeme věnovat volebním výsledkům, spokojenosti místních občanů a představením profesní struktury nově zvolených zastupitelů.

⁷⁸ Analýza politické participace a teoretické přístupy i kritiku tradičních přístupů publikovala VRÁBLÍKOVÁ, Kateřina. Politická participace - koncepty a teorie. *Politologický časopis (4) 2008* s. 366 - 388

⁷⁹ BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 165 s

Pokud bychom sledovali změny volební účasti občanů po roce 1989, povšimli bychom si určité trendy a podobného vývoje v čase. Poměrně výstižně popisuje tuto situaci sociolog Tomáš Kostecký: *"Velmi vysoká míra volební účasti, dosahovala v prvních letech po změně politického režimu a znovuoobnovením kompetitivních voleb, se postupně snižovala spolu s tím, jak na mnohé z voličů dopadaly negativní důsledky prováděných ekonomických reforem, jak voliči postupně ztráceli iluze o ochotě a schopnosti kandidujících stran i jedinců plnit volební sliby a přicházeli o své ideály ohledně efektivity práce demokraticky zvolených zastupitelských orgánů"* (Čermák a kol., 2011, str. 63). Dodejme, že volební účast ve všech typech voleb vykazovala ve většině regionů ČR stejný vzorec a nejvyšší byla vždy účast ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Tomuto odpovídá známá teorie, tedy že občané se zajímají především o volby do exekutivních orgánů (volby prvního řádu), všechny ostatní pak považují za méně důležité (volby druhého řádu).⁸⁰

Přestože v komunálních volbách jde zejména o místní záležitosti, často zcela oddělené od celostátního politického rozhodování, nemůžeme je posuzovat zvlášť. Nejen v Rakovníku se totiž část občanů rozhoduje podle toho, jak krizový je stav celostátní stranické politiky (vlastní dotazování před volbami 2010). Znechucení s politickou scénou a klíčovými rozhodnutími v celostátním měřítku, se pak projevuje nízkou účastí občanů ve volbách do místních zastupitelstev. Faktorů, které ovlivňují účast na hlasování je pochopitelně mnohem více (typ volebního systému, stranický systém, sociálně demografické faktory apod.).

Zaměřme se nyní na sledovanou lokalitu. V níže uvedených tabulkách a navazujícím grafu, najdeme rozdíl v procentuální účasti v komunálních a poslaneckých volbách v průběhu existence samostatné České republiky (od r. 1993). Tabulky zároveň poskytují údaje o celostátní, středočeské a místní účasti, která v Rakovníku dosahuje v obou typech voleb víceméně průměrných hodnot.

tab. č. 1 - Účast ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky

<i>rok konání</i>	<i>město Rakovník</i>	<i>Středočeský kraj</i>	<i>celostátní průměr</i>
1996	73,30%	78,35%	76,41%
1998	73,94%	76,38%	74,03%
2002	56,94%	58,78%	58,00%
2006	63,30%	65,96%	64,47%
2010	62,30%	64,26%	62,60%

Zdroj: Vlastní zpracování dat z Českého statistického úřadu

⁸⁰

Politologická literatura zařazuje do voleb 1. řádu volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a prezidentské volby, mezi volby tzv. 2. řádu pak volby do horní komory Parlamentu ČR (Senát), regionálních zastupitelských sborů a nadnárodních zastupitelských těles (Evropský parlament)

Z výše uvedené tabulky č.1 je patrné, že účast místních občanů v poslaneckých volbách nedosahuje větších rozdílů oproti celostátnímu průměru. Poznamenejme, že vzhledem ke Středočeskému kraji, jehož je město součástí, nejsou již hodnoty tak uspokojivé. Svoji roli na tom jistě hraje celková úroveň regionu (v rámci Středočeského kraje patří k nejchudším), sociálně-demografická struktura obyvatel či vzdělanost. Tento fakt však nelze generalizovat na město samotné, neboť zkoumáme-li např. účast ve volbách v červnu 2010 ve vztahu ke srovnatelným středočeským městům, vykazuje Rakovník téměř totožné hodnoty a to i ve srovnání s městy v těsné blízkosti hlavního města Prahy (Beroun 62,20%, Kutná hora 62,70%, Mělník 62,29%).

tab. č. 2 - Účast v komunálních volbách České republiky

<i>rok konání</i>	<i>město Rakovník</i>	<i>Středočeský kraj</i>	<i>celostátní průměr</i>
1994	52,33%	66,00%	60,68%
1998	40,23%	51,63%	45,02%
2002	36,20%	50,54%	43,39%
2006	36,18%	49,90%	46,38%
2010	39,11%	52,13%	48,50%

Zdroj: Vlastní zpracování dat z Českého statistického úřadu

Jak vidíme v tabulce č. 2, vykazuje účast v komunálních volbách mnohem větších rozdílů, než tomu bylo ve volbách poslaneckých. Tato skutečnost je dána především značnými rozdíly mezi úrovní jednotlivých měst a regionů v českém prostředí. Zatímco některé lokality patří mezi rozvinutá sídla se značným ekonomickým, sociálním, či kulturním kapitálem⁸¹ a občané jsou zde ochotni se ve volbách angažovat, existují také místa zaostalá, s velmi podprůměrnou volební účastí.

Výše uvedená data představují vypovídající hodnotu o prostředí města Rakovníka. Můžeme si tedy povšimnout dlouhodobé neochoty místních občanů zúčastnit se hlasování ve volbách do zastupitelstva města. Téměř ve všech sledovaných letech je rozdíl mezi místní a celostátní účastí více jak 7% , v roce 2006 dokonce o 10,20%. Ještě výraznější je rozdíl oproti Středočeskému kraji. Rozdílnou účast v jednotlivých městech můžeme na základě výsledků z říjnových voleb 2010 demonstrovat znovu na příkladu tří relativně srovnatelných měst (Beroun 38,70%, Kutná Hora 47,41%, Mělník 42,70%). Zatímco u voleb do poslanecké

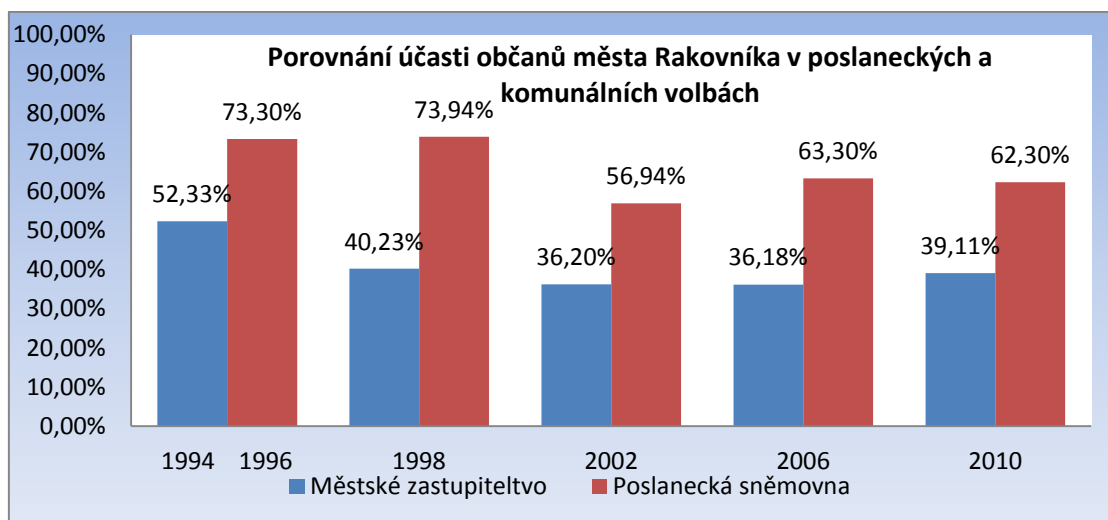
⁸¹

Autorem koncepce kapitálu zmiňovaného v této práci je francouzský sociolog Pierre Bourdieu, který rozlišuje tzv. ekonomický, sociální a kulturní kapitál. Ekonomický kapitál představuje hmotné statky a prostředky, které má město k dispozici, sociální pak síť vztahů které jedinec či společenství může mobilizovat a využívat ve svůj prospěch. Kulturním kapitálem pak rozumíme vzdělanost občanů, jejich hodnotové vzorce, zaměření a kvalifikaci.

sněmovny byla data ve srovnání se středočeskými městy téměř totožná, vykazoval Rakovník v komunálních volbách hodnot nižších.

Posuzovat důvody neúčasti občanů města na hlasování v komunálních volbách je velmi problematické a statistické údaje musíme v prostředí rozvinutého kulturního města hodnotit jako přinejmenším pozoruhodné. Kandidátní listiny místních volebních uskupení byly od počátku (r. 1994) profesně velmi různorodé a jejich volební programy velmi přitažlivé. Vliv aktivity místních médií, spolků a jiných aktérů byl vždy mimořádný. Před volbami 2010 byla zaznamenána také mimořádná aktivita místních studentů (vlastní zkušenost), přesto tehdy účast dosáhla na pouhých 39,11% (z 13088 registrovaných voličů tedy pouhých 5115 občanů). Nad důvody dlouhodobě nižší účasti můžeme tedy spekulovat. Mohou jimi být bezpochyby již zmiňovaná svázanost s celostátní politikou, nedostatek informací o jednotlivých kandidátech, řada místních afér a podezřelých projektů. Počáteční aktivita místních občanů a zdůrazňování nespokojenosti s vedením města (starostou města je navzdory občanským protestům již 12 let jedna osoba) se změnily v pouhé pasivní přihlížení a přesvědčení o nemožnosti jakkoliv ovlivnit veřejné dění. To vše může v kontextu místního prostředí dlouhodobě ovlivňovat míru volební účasti.

Pokusme se nyní graficky znázornit některá data uvedená v předchozích tabulkách a přehledněji vyjádřit účast místních občanů v parlamentních a komunálních volbách.

Zdroj: Data převzata z Českého statistického úřadu

Prostřednictvím tohoto grafu můžeme poměrně dobře demonstrovat zmiňované propojení místní a celostátní politiky resp. vliv politických událostí na pokles, nebo naopak stoupaní míry volební účasti. Stručným historickým exkurzem se pokusíme i tyto hodnoty vysvětlit a vyslovit predikci dalšího vývoje.

Naděje, nebo lépe řečeno iluzorní přesvědčení občanů po roce 1989 bylo postupně vystřídáno nespokojeností a pasivním přístupem. Z grafu je patrné, že volební účast dosahovala svých největších hodnot právě v průběhu první poloviny 90 let. Ačkoliv se na veřejném mínění podepsala činnost a následný pád koaliční vlády Václava Klause na podzim roku 1997, nastal bezpochyby největší pokles důvěry občanů po roce 1998. *"Uskutečnila se nevídaně ostrá předvolební kampaň před mimořádnými parlamentními volbami v roce 1998, aby po volbách - dosti nestandardně a pro řadu voličů velmi překvapivě - uzavřeli dvě největší politické strany ČSSD a ODS tzv. opoziční smlouvu"* (Čermák a kol., 2011, str. 63). Na základě tohoto byla po čtyřech letech trvání opoziční smlouvy účast ve volbách na historicky vůbec nejnižších hranicích. V červnu roku 2002 se proto v Rakovníku účastnilo voleb do poslanecké sněmovny pouhých 56,94% občanů, v podzimních komunálních volbách pak jen 36,20% místních občanů. Od té doby docházelo v rámci ČR k postupnému nárůstu hranice volební účasti, která se však již nikdy nevrátila na hodnoty z počátku 90. let.

Složité vývoj nastal rovněž po roce 2006, kdy se v České republice vystřídaly celkem tři různé vlády. Nestabilita politického prostředí a nízká důvěra vládě Mirka Topolánka umožnila poměrně vyostřenou volební kampaň opoziční ČSSD. Sociálním demokratům se díky kritice vládních reforem (zejména zdravotnictví) podařilo zmobilizovat voliče před krajskými a senátními volbami na podzim roku 2008 a změnit tak krajskou politickou mapu České republiky. Účast v podzimních volbách do krajských zastupitelstev a v případě senátního obvodu č. 6⁸² také do Senátu Parlamentu ČR, byla nevídaně vysoká rovněž v Rakovníku.

Tabulka č. 3 - Volby do zastupitelstva Středočeského kraje

Datum konání	Město Rakovník	Krajská účast	Celková účast (ČR)
17.-18.10.2008	42,06%	42,14%	40,30%

Zdroj: Vlastní zpracování dat z Českého statistického úřadu

Tabulka č. 4 - Volby do Senátu Parlamentu České republiky - volební obvod č. 6

Kolo voleb	Datum konání	Město Rakovník	Celková účast (VO č. 6)
1. kolo	17.-18.10.2008	41,16%	38,31%
2. kolo	24.-25.10.2008	33,92%	28,71%

Zdroj: Vlastní zpracování dat z Českého statistického úřadu

⁸² Senátní obvod č. 6 – Louny je podle zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky tvořen celým okresem Louny a celým okresem Rakovník.

Patrná vysoká účast byla ve městě zapříčiněna také tím, že jeden z místních občanů a od roku 2006 také člen městského zastupitelstva (zástupce ČSSD), kandidoval v podzimních volbách jak do krajského zastupitelstva, tak do Senátu. V obou případech s vysokou podporou nejen místních obyvatel zvítězil. Po prvním kole postoupil s celkovým ziskem 12 747 hlasů (32,46%) do druhého kola, ve kterém získal 21 529 platných hlasů (66,56%). Dalo by se říci, že iniciativa nově zvoleného senátora, občana města Rakovníka a místního zastupitele v jedné osobě probudila u místních občanů větší zájem o politické záležitosti, což je víceméně patrné také z předešlého grafu, kdy se hodnoty účasti v komunálních volbách 2010 dostaly téměř na hranici z let devadesátých.

Vyslovení nedůvěry vládě Mirka Topolánka a následné jmenování úřednické vlády Jana Fischera přispělo jen k prohloubení politické krize. *"Nespokojenost části voličů s politickou situací ve státě se tentokrát neprojevila rezignací voličů na účast ve volbách, ale přikloněním relativně velkého počtu voličů k novým politickým subjektům."* (Čermák a kol., 2011, str. 64). Navzdory řadě občanských iniciativ⁸³ a díky cíleně vedené kampani tak sice v květnu 2010 zvítězila ČSSD (22,08% platných hlasů), ale díky novým hnutím, které se dostaly do sněmovny byla sestavena koaliční vláda ODS, TOP 09 a Věcí veřejných.⁸⁴ Naděje vkládané do nových stran a také silná pozice sociální demokracie přispěla bezesporu k vyšší volební účasti v podzimních komunálních volbách 2010.

Otázka, jaká bude účast v podzimních komunálních volbách 2014 je prozatím velmi spekulativní. V kontextu s pádem Nečasovy vlády a patrnou nízkou důvěrou občanů v politické instituce lze ale předpokládat její snížení. Po předčasných volbách do Poslanecké sněmovny v říjnu 2013 došlo k výraznému oslabení bývalé vládní ODS i TOP 09 a naopak silnému nárůstu preferencí nového politického hnutí ANO 2011, které je v současné době členem vlády premiéra Bohuslava Sobotky.⁸⁵ Působení nové vlády a koneckonců také silná role přímo zvoleného prezidenta republiky se bude výrazně projevat také v lokálním politickém prostředí. Omezíme-li se na město Rakovník, i zde začíná být patrné toto zrcadlení celostátní politiky. Vznik místního sdružení ANO 2011, nenápadné agitace, veřejné diskuze a hledání působivých témat do nadcházejících voleb je přinejmenším důkazem počínající volební kampaně.

⁸³ V předvolební době vzniká např. nezávislá iniciativa "Defenestrace 2010" vyzývající ke kroužkování posledních kandidátů, či iniciativa "Vyměňte politiky.cz", která i s podporou známých osobností vyzývala k tomu, aby co nejvíce občanů přišlo k volbám.

⁸⁴ Vlādu pod vedením Petra Nečase jmenoval prezident republiky Václav Klaus v červenci 2010. Koalice rozpočtové odpovědnosti, vlády práva a boje proti korupci se rozpadá po demisi premiéra v červnu 2013.

⁸⁵ Vlādu Bohuslava Sobotky složenou ze zástupců vítězné ČSSD, ANO 2011 a KDU-ČSL jmenoval prezident republiky Miloš Zeman 17. ledna 2014

Volební výsledek a reakce místních občanů

Jak jsme již uvedli, komunální volby se konaly v poměrně vyhrocené celostátní atmosféře. Nově vytvořená vládní koalice neprestala být terčem kritiky opoziční ČSSD a KSČM, které projevovaly zásadní nesouhlas s připravovanými reformami. Podobně nepříznivé klima bylo možno zaznamenat také v Rakovníku, kde se již od minulých komunálních voleb (2006) snažila místní ČSSD kritizovat současné vedení města a mobilizovat také občany. Můžeme citovat z dobového tisku: *"Město dělá pštroší politiku, problémy nechává vyhnít. O tom, že zastupitelé ČSSD nehodlají jen tiše sedět v koutku, jsme se dozvěděli na svolané tiskové konferenci partaje. Jako opoziční strana se chtějí podílet na řešení hlavních problémů města. Na mušku si vzali vedení rakovnické radnice"* (Raport, 13.3.2007). Po vítězství místního zastupitele v senátních a krajských volbách (2008) se pak rétorika ještě znásobila. Z ankety uspořádané na webových stránkách regionálního tisku jednoznačně vyplynulo, že ani občané si již nepřejí někdejší vedení města. Po zveřejnění kandidátních listin a volebních programů bylo však jasné, že v Rakovníku, podobně jako v jiných městech, dají občané svůj hlas především místním osobnostem a to bez ohledu na to, zda jsou či nejsou ve vedení města.

V říjnových komunálních volbách 2010 usilovalo o místo v zastupitelstvu města Rakovníka celkem 6 politických uskupení (volebních stran). Kromě opoziční ČSSD a KSČM to byla obligátně místní ODS, dále uskupení SPOLEČNĚ PRO RAKOVNÍK, tvořené členy TOP 09 a Strany zelených, pátou volební stranou bylo Sdružení pro Rakovník s podporou Věcí veřejných a šestou Strana demokratického socialismu. Kromě posledně jmenované byly kandidátní listiny naplněny zcela (21 kandidátů). Celkem se tedy o místo zastupitele ucházelo v Rakovníku 107 občanů města. Jejich profesní struktura byla velmi různorodá s vysokým podílem nezávislých kandidátů, resp. kandidátů bez politické příslušnosti.⁸⁶ Citujme ještě jednou z dobového tisku: *"Právě dnes vypukly znovu po čtyřech letech komunální volby. Volby ve kterých mohou obyvatelé dát jasně najevo kterým směrem se jejich město či obec vydá. Komunální volby jsou navíc specifické v tom, že defacto volíte vám dobře známé osobnosti, o nichž toho víte dost. Přesto se najde poměrně dost nevoličů. Ti se vymlouvají na fakt, že chleba stejně levnější nebude a že jsou u kormidla stále stejní lidé a když už nejsou zvoleni, tak je tam někdo dosadí. Výmluv je opravdu dost.. Myslím, že je to na nás, voličích,*

⁸⁶

Teoretické vymezení a rozdíly mezi nezávislým kandidátem a kandidátem bez politické příslušnosti popisuje RIGEL, Filip. *Meze kandidatury nezávislých ve volbách do zastupitelstev obcí*. In COFOLA 2011: the Conference Proceedings. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. s. 1158-1165

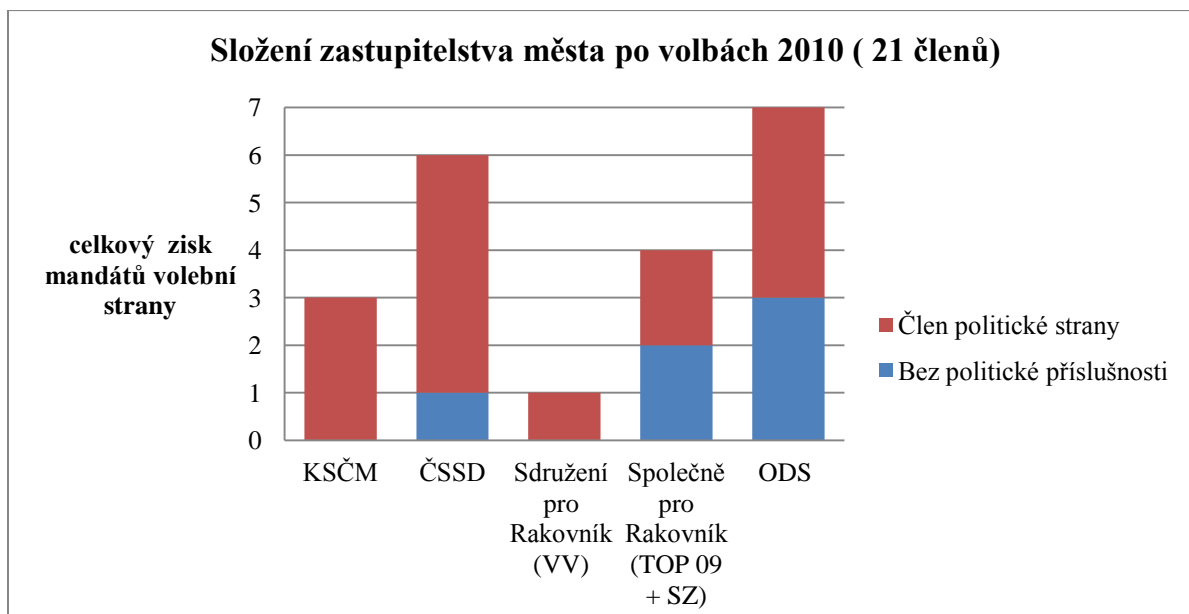
koho si zvolíme. Nebo ne? (Sloupek Mirka Elsnice, Rakovnický deník, 15.10.2008). Tabulka č. 5 ukazuje podíl kandidátů bez politické příslušnosti v jednotlivých volebních stranách a také celkový věkový průměr každého uskupení.

Tabulka č. 5 - Příslušnost kandidátů a jejich věkový průměr

Název volební strany	Počet kandidátů	Stranická příslušnost	Bez politické příslušnosti	Věkový průměr
Sdružení pro Rakovník s podporou VV	21	3	18	50 let
Strana demokratického socialismu	2	1	1	39 let
Komunistická strana Čech a Moravy	21	10	11	60 let
Společně pro Rakovník	21	5	16	40 let
Česká strana sociálně demokratická	21	19	2	37 let
Občanská demokratická strana	21	17	4	46 let

Zdroj: Vlastní zpracování dat převzatých z hlasovacího lístku pro volby do zastupitelstva města ve dnech 15. a 16. října 2010

Přestože byl počet straníků a nezávislých téměř vyrovnaný a strany zařadily relativně mladé lidi, z výsledků voleb vyplývá, že místní občané upřednostňují známé osobnosti, které jsou také nejčastěji členy politických stran. Do zastupitelstva se tak po říjnových volbách dostalo pouze 8 nových členů. Výsledky voleb vidíme v níže uvedeném grafu.

Zdroj: Vlastní zpracování dat převzatých z hlasovacího lístku pro volby do zastupitelstva města ve dnech 15. a 16. října 2010 a ze zápisu o výsledku voleb zveřejněných Českým statistickým úřadem.

Jako příhodná ukázka toho, že komunální volby jsou především o osobnostech poslouží bezpochyby následující znázornění.

<i>Profesní struktura členů zastupitelstva města</i>	
lékaři	4
ředitelé škol a městských organizací	4
středoškolští učitelé	4
místní podnikatelé	2
senátor (od ledna 2014 ministr školství)	1
právník	1
starosta	1
místostarosta	1
ostatní (biolog, vychovatel, manažer vzdělávání)	3

Zdroj: Vlastní zpracování dat převzatých z hlasovacího lístku pro volby do zastupitelstva města ve dnech 15. a 16. října 2010 a ze zápisu o výsledku voleb zveřejněných Českým statistickým úřadem.

Povolební situace byla v Rakovníku poměrně složitá. Starosta města (lídr vítězné ODS) se propadl na sedmé místo a do zastupitelstva se dostal jen velmi těsně. Preferenční hlasování místních občanů dostalo na vrchol kandidátky občanských demokratů místní lékaře, ředitele a učitele. Vzhledem k okolnostem a snaze zachovat v Rakovníku pravicovou vládu se tehdy nabízela pouze velmi těsná většina ODS a uskupení Společně pro Rakovník (11 zastupitelů), která byla posléze také vytvořena. Jeden zvolený zástupce Věcí veřejných se ke koalici nepřipojil. Navzdory ostré kritice místní ČSSD byl tedy na ustavujícím zasedání zastupitelstva města dne 8.11.2010 zvolen těsnou většinou znovu tehdejší starosta města. Stalo se tak bezprostředně po tom, co vítězné osobnosti voleb tento post z profesních, či osobních důvodů odmítly. Z vyjádření zástupců ČSSD je averze vůči tomuto kroku velmi patrná: *"I přes bojkot opozice, která volá po respektování přání voliče a nakonec se ani neúčastnila hlasování při volbě předních představitelů radnice, prosadila rakovnická koalice své návrhy. Lídr opozičních zastupitelů před volbou sdělil, že by vítězná strana z komunálních voleb, tedy ODS, měla především respektovat přání voličů, kteří dali své preferenční hlasy lékařům a pedagogům z řad rakovnických občanských demokratů"* (Rakovnický deník, 10.11.2010).

Povolební situaci nenechala bez odezvy ani občanská společnost. Krátce po volbách se proti starostovi vymezila část členů místní ODS, kteří jej vyzvali k odchodu ze strany. Nadále v Rakovníku také pokračoval projekt tzv. Občanské kavárny, jejichž obsah se bohužel začal

omezovat pouze na kritiku vedení města. K občanské kavárně citujeme z tehdejší novinářské glosy: *"Jen málokteré město se může pochlubit občanskou kavárnou. Místem pro otevřenou diskuzi občanů nad problémy města i neformální kontakt s jeho vedením. Rakovník takové veřejné fórum má a to je dobře. Byl špatným prorokem kdo tvrdil, že kavárna je účelovým seskupením před komunálními volbami. Nic takového se nestalo a kavárna jede dál. Kromě základní ušlechtilé náplně se však organizátorům nedaří (ani se o to nesnaží) odstranit neblahou příchut', která večery s občany provází. Příchut' měření sil a vyřizování účtů."* (Raport, 2010). V květnu 2011 došlo na poli občanské kavárny dokonce k výzvě k podpisové akci a byla uveřejněna petice za odvolání starosty města. Díky podpoře koaličních zastupitelů, některých místních občanů i sérii článků v místním tisku však k tomuto kroku nedošlo.

5.2.2 Orgány zastupitelstva a jejich složení

Ve městě Rakovníku funguje v současné době činnost finančního a kontrolního výboru. Jedná se tedy o dva typy, které je město povinno zřídit ze zákona. Z teoretické části již víme, že předsedou výboru je vždy člen zastupitelstva a nejinak je tomu také zde. Tradičním a nepsaným pravidlem také bývá, že předsedové výborů jsou vždy představitelé opoziční strany (osobní sdělení místostarosty města). Po posledních komunálních volbách (2010) jde tedy u obou výborů o zástupce místní ČSSD. Na ustavujícím zasedání městského zastupitelstva bylo tedy dne 8.11.2010 přijato usnesení 182/10 podle kterého zastupitelstvo města zřizuje na volební období 2010-2014 kontrolní výbor, jehož složení je předseda a 4 členové a výbor finanční, jehož složení je předseda a 4 členové. Pro tuto variantu byla většina zastupitelů (19) a následným usnesením byla volba předsedy a dalších členů výboru odložena do příštího jednání zastupitelstva. Na dalším zasedání konaném v prosinci téhož roku byli pak bez námitek zvoleni předsedové a členové obou výborů.

Finanční výbor složený ze čtyř zástupců zastupitelstva města a pouze jednoho představitelé místních občanů plní zákonem stanovené povinnosti. Provádí kontrolu hospodaření s majetkem a finančními prostředky města a také další úkoly jimiž jej zastupitelstvo pověřuje.

Kontrolní výbor je složen ze dvou zástupců zastupitelstva a třech členů dalších občanů. Na rozdíl od výše uvedeného tak tvoří většinu okruh "nezávislých" osob, což je vzhledem k náplni tohoto orgánu vhodné. Ostatní občané (nejen členové zastupitelstva) by totiž měli mít kontrolu nad činností města. Tento výbor kontroluje plnění usnesení zastupitelstva obce a rady obce, dále dodržování právních předpisů ostatními výbory a obecním úřadem na úseku samostatné působnosti, popř. plní další kontrolní úkoly, jimiž jej pověřilo zastupitelstvo obce.

5.3 Rada města a její komise

Na ustavujícím zasedání zastupitelstva města byla dne 8.11.2010 těsnou většinou 11 hlasů a usnesením č. 184/10 zvolena také sedmičlenná městská rada. Vzhledem k již popsané vypjaté povolební situaci se opoziční ČSSD a KSČM zdržely hlasování a kriticky se vyjádřily k celému postupu. Sedmičlenná rada tvořená starostou, místostarostou a pěti neuvolněnými radními z řad vítězné ODS a Společně pro Rakovník zahájila svoji činnost na svém prvním zasedání dne 18.11.2010, kdy také schválila svůj jednací řád na volební období 2010-2014. Schůze rady města jsou podle zákona neveřejné a řádně se konají jednou za 14 dní, vždy ve středu na rakovnické radnici.⁸⁷ Veřejnost má možnost se s jejími usneseními seznámit opět několika způsoby. Kromě toho, že jsou usnesení podle zákona o obcích k dispozici na městském úřadě, mohou je občané zaznamenat na webových stránkách města, či pravidelně v úvodních kapitolách měsíčníku Radnice.

Jak již bylo několikrát uvedeno, může na základě ustanovení § 122 odst. 1 zákona o obcích zřídit rada obce jako své iniciativní a poradní orgány komise. V Rakovníku v současné době funguje činnost celkem devíti komisí, jejímiž členy jsou nejen členové zastupitelstva, ale i další zástupci odborné místní veřejnosti. V následující tabulce č. 6 se můžeme seznámit s jednotlivými komisemi, počty jejich členů a také jejich zařazením do organizační struktury města. Můžeme si povšimnout poměrně vyrovnaného počtu zastupitelů města, pracovníků jednotlivých odborů městského úřadu i odborné veřejnosti.

Tabulka č. 6 - Komise Rady města Rakovníka zřízené pro volební období 2010-2014

<i>Název komise</i>	<i>Počet členů</i>	<i>Zastupitelé</i>	<i>Zástupci MU</i>	<i>Veřejnost</i>
Bytová komise	6	2	3	1
Komise sociálních věcí	5	1	3	1
Kulturní komise	8	1	0	7
Sportovní komise	9	2	0	7
Komise životního prostředí	8	2	4	2
Komise pro regeneraci památek	7	1	4	2
Komise sboru pro občanské záležitosti	14	0	0	14
Komise pro výchovu a vzdělávání	5	4	0	1
Komise pro transparentnost	4	2	0	2

Zdroj: vlastní zpracování dat z webových stránek města Rakovníka

⁸⁷ <http://www.mesto-rakovnik.cz/samosprava/rada/>

Za zmínku stojí bezpochyby činnost žen z komise Sboru pro občanské záležitosti. Jak je patrné z tabulky č. 6, tvoří jej 14 místních občanek. Tato komise se v koordinaci s městem podílí na přípravě a realizaci významných výročí, narozenin, svateb, vítání občánků atp., tvoří tak příznivé prostředí pro zapojení občanů do veřejného života.

5.4 Starosta

Starosta města Rakovníka stojí v čele městského úřadu a předsedá také městské radě. V Rakovníku již 12 let (od komunálních voleb 2002) vykonává tuto funkci člen a lídr místní ODS. Vzhledem k několika soudním sporům, kauzám prezentovaným v místních médiích a nespokojeností části voličů s jeho zvolením po posledních komunálních volbách, je "občanská kontrola" ve městě zaměřena právě na osobu starosty. Jeho reprezentativní funkce byla během volebního období několikrát zpochybněna také opoziční ČSSD: *"Pokud je na starostu nominován někdo, kdo se do zastupitelstva pomalu ani nedostane, tak to není zodpovědnost jenom jeho, ale celé strany"* (vyjádření člena ČSSD, Rakovnický deník, 24.10.2010). Starosta města Rakovníka překonal rovněž iniciativu realizačního týmu "Občanské kavárny" a petice proti jeho odvolání byla postupem času promlčena. Starosta města Rakovníka je v současné době také místopředsedou oblastního sdružení ODS a v parlamentních volbách v říjnu 2013 neúspěšně kandidoval do Poslanecké sněmovny. V nedávné době oznámil prostřednictvím médií svoji kandidaturu v nadcházejících komunálních volbách.

Na vzdory k výše zmíněnému však musíme dodat, že starosta města je významnou veřejnou osobností, která se zúčastňuje řady společenských akcí, koordinuje práci městské policie, pravidelně a otevřeně se vyjadřuje k problémům města, řídí zasedání rady a městského zastupitelstva či také odpovídá za informovanost veřejnosti o činnosti města. Jako veřejná osoba tedy musí snést vyšší míru kritiky, která se v takové funkci předpokládá. Paralelně s otázkou legitimacy jeho zvolení do této funkce se otevírá diskutovaná přímá volba starostů. Podle ankety uspořádané týdeníkem Raport v listopadu 2011 by občané Rakovníka tento krok jistě uvítali: *"Jsem pro přímou volbu. Ono to nemusí dopadnout dobře, ale budeme mít pocit, že něco řídíme. Zatím ještě nejsme schopni zodpovědně volit, ale musíme dostat šanci."* (vyjádření občana, Raport, 1.11.2011). Občané města mají možnost dotazovat se starosty oficiální cestou na zasedání městského zastupitelstva, či prostřednictvím kontaktů na webových stránkách města. Na závěr dodejme, že podle organizační struktury města Rakovníka má starosta celkem tři podřízené organizační složky, kterými jsou útvar interního auditu, bezpečnostní rada a krizový štáb.

5.5 Městský úřad

Městský úřad je jedním z nejdůležitějších orgánů města a je pro jeho činnost zcela nepostradatelný. Městský úřad v Rakovníku je tvořen starostou, místostarostou, tajemnicí⁸⁸ a zaměstnanci města zařazených do městského úřadu (jeho úplná struktura je znázorněna v příloze 9.4 této práce). Jsem přesvědčen o tom, že právě činnost tohoto orgánu a odborné vedení jednotlivých úseků přispívá k dobrému chodu celého města. Vztáhneme-li činnost městského úřadu do tématu občanské participace, jsou to právě zaměstnanci jednotlivých odborů se kterými veřejnost nejčastěji řeší své podněty, návrhy, připomínky či dotazy. Městský úřad tedy nejen plní úkoly, které mu uloží zastupitelstvo a rada, či napomáhá výborům a komisím v jejich činnosti, ale je také důležitým kontaktním místem pro občany města. Veřejnost má možnost seznámit se prostřednictvím webových stránek města Rakovníka s úředními hodinami a také celou rozsáhlou strukturou, včetně kontaktů a zařazení jednotlivých zaměstnanců. Jak je na webových stránkách uvedeno: *"Úřední záležitost občana bude vyřízena i mimo stanovené úřední dny a hodiny po dohodě s úředníkem, pokud tomu nebudou bránit závažné důvody provozního charakteru."*⁸⁹

Na webových stránkách jsou rovněž zveřejňována výběrová řízení na místa jednotlivých úředníků, takže kvalifikovaný občan má možnost zapojit se do spravování města i touto oficiální cestou. V elektronické verzi jsou často zveřejňovány také výzvy z jednotlivých odborů (zejména odbor výstavby a investic), díky nimž se mohou občané vyjadřovat k některým připravovaným projektům a dávat podněty k rozvoji města. Jako příklad může posloužit právě zmiňovaný odbor výstavby a investic, který inicioval žádost obyvatelům jednoho z rakovnických sídlišť. *"Obyvatelé sídliště Bendovka byli osloveni s žádostí o vyplnění dotazníku, v němž mohli vyjádřit své názory na připravený projekt revitalizace. Na odbor výstavby a investic bylo doručeno cca 30 dotazníků a dále vyjádření některých společenství vlastníků, průměrný věk respondentů byl 43 let. Více než polovina respondentů preferovala vybudování dětského hřiště, překvapením bylo, že 1/3 respondentů měla zájem o vybudování výtvarného prvku."* (Tisková zpráva města Rakovníka, 1.11.2013)

Na závěr uvedme, že na základě spolupráce s pracovníky městského úřadu byl soukromou společností vypracován tzv. strategický plán rozvoje města, kterému se budeme blíže věnovat v následující kapitole.

⁸⁸ Tajemnice městského úřadu je odpovědná za plnění úkolů městského úřadu v samostatné i přenesené působnosti starostovi a pravidelně se zúčastňuje jednání městského zastupitelstva i rady. Bližší pravomoci tajemníka obecního úřadu jsou zakotvena v ustanovení § 110 odst. 4 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)

⁸⁹ <http://www.mesto-rakovnik.cz/organizacni-struktura/subjekt-mestsky-urad-7.html>

5.6 Strategický plán rozvoje města do roku 2022

Dne 4. dubna 2013 se v Domě osvěty v Rakovníku konalo veřejné projednání tzv. Strategického plánu města Rakovníka do roku 2022. Přestože se jednalo o poměrně významný dokument a informace o tomto setkání byla včas zveřejněna, byla účast místní veřejnosti velmi malá (podle mého vlastního odhadu bylo přítomno několik desítek občanů). Za jistý deficit lze pokládat také nízkou účast místních zastupitelů (pouze 5 členů).

V úvodní části byli přítomní seznámeni zástupcem zpracovatelské firmy se základními parametry strategického plánu i způsobem jeho zpracování. Dodejme, že návrh dokumentu byl v průběhu ledna a února 2013 k dispozici na webových stránkách města Rakovníka a bylo jej možno veřejně připomínkovat. Rovněž na tomto veřejném projednání došlo k výzvě, aby občané zasílali své návrhy a připomínky.

V diskusní části bylo vzneseno několik málo dotazů týkajících se např. cestovního ruchu, či úrovně místního prostředí: *"Zajímalo by mě, jestli v tom strategickém plánu je také zařazena obnova parku, protože to trvá už deset let co se stále jen slibuje, jsou projekty a činy žádné. Střed rakovnického náměstí je také špatný. V létě, když je horko je tam prach a když prší, tak zase bláto"* (dotaz občanky města, 4.4.2011). Velmi aktivními přispěvateli byli členové místního okrašlovacího spolku (blíže viz. část 5.7.2 této práce), kteří setkání využili částečně ke kritice vedení města. Celé veřejné projednávání bylo ukončeno cca: po jedné hodině (do diskuze se již nikdo nehlásil).

Po vypořádání všech připomínek a konečných úpravách mohl být strategický plán postoupen k projednání dle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. Ministerstvo životního prostředí doručilo v říjnu 2013 městu výsledky svého zjišťovacího řízení, podle kterého není předpoklad takových vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví, které by odůvodňovaly nutnost posouzení dle tohoto zákona. Strategický plán byl tak dne 2. 12. 2013 usnesením č. 110/13 schválen zastupitelstvem města.⁹⁰

Strategický plán rozvoje města Rakovník je klíčový střednědobý plánovací dokument, který orientuje další rozvoj města zejména v oblastech infrastruktury, hospodářské a sociální oblasti a životního prostředí. Tento velmi rozsáhlý dokument (cca 400 stran) je veřejnosti přístupný na městském úřadě a volně je také ke stažení na webových stránkách města. Strategický plán vychází z toho, že kvalitní životní prostředí a zdraví obyvatel je základem pro zajištění principů udržitelného rozvoje.

⁹⁰ <http://www.mesto-rakovnik.cz/rozvoj-mesta/strategicky-plan-1/>

5.7 Některé specifické formy účasti veřejnosti na správě a rozvoji města

Pro dokonalé fungování demokracie je nezbytné, aby lidé byli ochotni se angažovat a zapojovat do řízení a spravování veřejných záležitostí. Jak jsme již v této práci uvedli, přechod ze soukromého prostředí do veřejného není procesem samozřejmým a není ho ochoten podstoupit každý. Z výsledků výzkumu v českých městech (viz. např. Vobecká, 2011 str. 125) vyplývá, že většina občanů nemá zájem podílet se na veřejném dění a to ani prostřednictvím komunálních voleb. Nejen v Rakovníku lze tedy pozorovat pouze velmi úzkou skupinu občanů, kteří opakovaně participují, zatímco většina se zapojuje pouze tehdy, když se jich meritum věci osobně dotýká. Tento trend lze sledovat nejen při účasti na jednání městského zastupitelstva, kde by to mohlo být v jistém ohledu pochopitelné, ale i při účasti v komunálních volbách v roce 2010 (Rakovník 39,11%)⁹¹, či jak jsme se přesvědčili v předešlé kapitole při projednávání veřejných záležitostí (strategický plán).

Občanský sektor je ale velmi rozsáhlý a instituty participace se neomezují pouze na zákonem obcí vymezené formy (představené podrobně v teoretické části této práce). Víme totiž, že i zdánlivě nepolitické chování, může a má pro obec politický význam. Představme si nyní na příkladu města Rakovníka některé další formy občanské angažovanosti. Jsem přesvědčen, že tyto příležitosti, které často přispívají k rozvoji měst a celých regionů, vnášejí do složité byrokratické struktury jakýsi "lidský faktor" a jejich role je často nedocenená. V úvodu této části představíme model tzv. místních akčních skupin a práci MAS Rakovnicko v praxi, dále se budeme věnovat kulturní a spolkové činnosti ve městě a představíme jednotlivé spolky jako významné participační příležitosti. Zmíníme se také o roli místních médií a periodicky vydávaných radničních novin. Na závěr se pokusíme představit roli významných lokálních aktérů a nových médií (internetové příležitosti).

5.7.1 Místní akční skupina Rakovnicko

V České republice vznikla v nedávné době národní síť tzv. Místních akčních skupin (MAS). Místní akční skupiny jsou postaveny na unikátní spolupráci a partnerství občanů, neziskových organizací, soukromé podnikatelské sféry a veřejné správy (obcí, svazků obcí a institucí veřejné moci), kteří se vzájemně podílejí na rozvoji měst a regionů. Práce MAS je postavena na základních principech tzv. LAEDER⁹² metody spočívající v:

⁹¹ <http://www.volby.cz/pls/kv2010/kv51?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=8&xnumnuts=2112&xvyber=1>

⁹² Hlavním cílem programu LEADER je nenechat za sebe rozhodovat druhé. Obyvatelé v území MAS určují, na jaké projekty budou využity poskytnuté dotace. V samotném regionu se také rozhoduje, jaké projekty budou z dotací na rozvoj venkova finančně podpořeny. (zpravodaj MAS, březen 2014)

- přístupu zdola nahoru – o budoucnosti regionu rozhodují lidé žijící a pracující v území, znající jeho tradice a potřeby,
- partnerství veřejných a soukromých subjektů,
- místní rozvojové strategii,
- integrovaných a vícesektorových akcích,
- inovativnosti – nalézání nových řešení problémů venkovských regionů,
- síťování – výměna zkušeností mezi skupinami LEADER,
- spolupráci – společné projekty MAS v rámci státu, EU a dalších zemích⁹³

Místní akční skupina Rakovnicko vznikla v roce 2006 a funguje nejen v územním obvodu města Rakovníka, ale i dalších obcích regionu. MAS Rakovnicko se skládá z obcí (jejichž zastupitelstva schválili působnost skupiny ve svém územním obvodu), neziskových organizací a drobných podnikatelů, kteří mají zájem podílet se na určování způsobu využití dotací a rozhodovat také o jejich rozdělování na jednotlivé projekty.⁹⁴

MAS je otevřená rovněž občanům města Rakovníka, kteří jsou prostřednictvím nejrůznějších informačních zdrojů vyzýváni ke spolupráci na realizovaných projektech (např. strategickém plánu). Hlavním informačním zdrojem jsou pro tyto účely webové stránky, na kterých jsou pravidelně aktualizovány informace o dosud realizovaných projektech LEADER, dokumenty MAS a současné aktivity. Občané mohou také navštívit kancelář Rakovnicko o. p. s. (nositel a zastřešující subjekt MAS Rakovnicko) či se o aktivitách dozvědět z pravidelně vydávaného zpravodaje. V poslední době se informace o činnosti a veřejných akcích skupiny objevují i v regionálním tisku. *"Obyvatelé, kteří by rádi něco změnili v místě, kde žijí, mají možnost podělit se o své nápady na místech, kde je ocení. Přání občanů budeme zjišťovat také formou ankety. Stačí, aby odpověděli na otázku "Co byste ve svém bydlišti rádi zachovali, změnili, rozvíjeli, podpořili, vybudovali, opravili?" a lístek s odpovědí vhodili do některé z krabic, které budou umístěny na veřejně přístupných místech jako jsou obecní úřady, knihovny, nebo školy."* (sdělení ředitele Rakovnicko o.p.s., Raport, 17.1.2012)

Poznamenejme, že v programovém období 2007 - 2013 patřila MAS Rakovnicko mezi nejlépe hodnocené místní akční skupiny České republiky. Stala se dokonce držitelem ocenění Nejlepší MAS věnované ministrem zemědělství. V současné době vstupuje MAS do svého druhého programového období a její působnost ve městě Rakovníku byla schválena dne 17.2.2014 městským zastupitelstvem.

⁹³ <http://eagri.cz/public/web/mze/venkov/mistni-akcni-skupiny/>

⁹⁴ <http://www.mas-rakovnicko.cz/mas-rakovnicko-1/>

5.7.2 Kulturní a spolková činnost

"Lokální a regionální kultura patří k nejcennějším součástem kulturního dědictví národa.. Neoddělitelnost území, místa, člověka a jeho kultury zakládá unikátní kvalitu a jakékoli pokusy o rozpojení tohoto vztahu vedou buď k nepochopení nebo k nenávratným ztrátám" (Patočka, 2008, str. 186). Použitý citát ze závěru knihy doc. Jiřího Patočky by měl posloužit jako úvod do části práce věnující se kulturním (tedy člověku vlastním a člověkem vytvořeným) aktivitám, které jsou pro rozvoj obce zcela nepostradatelné.

Město Rakovník disponuje poměrně rozsáhlým sociálním a kulturním mikroklimatem. Oproti jiným lokalitám ho lze považovat za velmi kulturně rozvinuté sídlo. Široké spektrum veřejnoprávních kulturních institucí a místních spolků nabízí také široké spektrum participačních příležitostí. Díky činnosti kulturního centra, muzea T.G.M, Rabasovi galerie, městské knihovny a řady jiných subjektů, se ve městě každoročně pořádá řada společenských akcí nejrůznějšího charakteru. Pro bližší vhléd do kulturního prostředí města a statistických údajů doporučuji aktuální verzi strategického plánu města Rakovníka do roku 2022.⁹⁵ Pro účely této práce bylo vybráno několik místních spolků. Jedna se o tradiční a v místním prostředí známá společenství občanů, přispívajících svou činností k rozvoji celého města. Pokusím se nyní o jejich základní charakteristiku.

Divadelní spolek Tyl

Divadlo patří od nepaměti k jednomu z největších fenoménů českého národa. I v Rakovníku funguje již 140 let (1872) aktivní činnost Divadelního spolku Tyl, zaměřeného zejména na činoherní divadlo. Podle aktuálních platných stanov je posláním spolku: *"Rozvíjet činnost neprofesionálního divadla a ostatních oblastí kultury a napomáhat zvyšování úrovně této oblasti. Divadelní spolek Tyl provozuje a šíří divadelní a kulturní činnost a za tímto účelem získává jednotlivce i skupiny všech věkových kategorií obyvatel."*⁹⁶ Od doby fungování má spolek na svém kontě více než 680 premiér, s nimiž byl a je účastníkem řady divadelních přehlídek. V současné době má 58 řádných členů a velkou část "nečlenů" z řad studentů, či jiných aktivních občanů.⁹⁷ Divadelní spolek Tyl je postaven na úzké kooperaci a podpoře

⁹⁵ Kapitola "Kultura a společenský život", charakteristika jednotlivých institucí a statistických údaje jsou součástí strategického plánu dostupného z <http://www.mesto-rakovnik.cz/rozvoj-mesta/strategicky-plan-1/> na stranách 199-225

⁹⁶ stanovы DS Tyl dostupné z <http://www.tyl-rakovnik.cz/index.php?page=onas>

⁹⁷ Informace převzaté z internetových stránek spolku <http://www.tyl-rakovnik.cz/index.php>, kde lze dále najít velmi podrobnou historii a repertoár

města Rakovníka a jako právnická osoba s vlastní právní subjektivitou hospodaří také s vlastním majetkem.

Rakovnický divadelní spolek, který je od roku 1992 zaregistrován Ministerstvem vnitra jako občanské sdružení, můžeme brát jako značnou participační příležitost. Místní občané mají možnost a to bez výjimek, zapojit se do jeho činnosti jako členové (vyplněním a schválením přihlášky a zaplacením členského příspěvku), či pouze podporovatelé. Ve věku moderních informačních technologií existuje pro občany města řada možností, jak se seznámit s činností spolku. Jsou to velmi dobře vypracované webové stránky (viz. seznam internetových zdrojů) a také stránky na sociální síti facebook s příhodným názvem "Tyláci."⁹⁸ Součástí prezentace spolku na internetu je také výzva ke spolupráci a iniciativě při tvorbě webu. Členové spolku i ostatní občané mohou zasílat nejrůznější textové, či fotografické materiály.

Na závěr uvedme, že z řad občanů angažovaných v místním divadelním spolku vzešlo mnoho lokálních elit působících v nejrůznějších profesích. Aktivními členy spolku jsou v současnosti také dva zástupci městského zastupitelstva, přičemž sám místostarosta města je jedním z režisérů několika divadelních her.

Muzejní spolek

Od roku 1910 funguje při městském muzeu v Rakovníku činnost Muzejního spolku. Již od počátku svého zrodu se Muzejní spolek královského města Rakovníka snažil probouzet v obyvatelích města i okresu zájem o kulturní památky kraje. Členové spolku pořádali přednášky, pečovali o růst sbírkového fondu muzea i muzejní knihovny, zabezpečovali archeologický a národopisný výzkum regionu.⁹⁹ Od roku 1912 byl pak každoročně vydáván tzv. věstník muzejního spolku, jakýsi sborník tematických článků z rakovnického regionu. Členové v něm publikovali až do ukončení činnosti v roce 1948. K oficiální obnově jeho činnosti došlo pak téměř po padesáti letech v roce 1995. Byly převzaty původní stanovy a členové se dnes usilovně snaží navázat na přerušenu činnost spolku původního.

Muzejní spolek se dnes i nadále podílí na povznesení kulturního života ve městě. Pro své členy i další zájemce organizuje tematické zájezdy a výlety s připraveným programem. Členská základna je poměrně rozsáhlá a v posledním vydání věstníku muzejního spolku (2013) je uvedeno celkem 107 členů, převážně osobností z Rakovníka a jeho nejbližšího

⁹⁸ <https://www.facebook.com/groups/457662087605722/>

⁹⁹ Podrobné informace o historii a činnosti dostupné na <http://www.muzeumtg.m.cz/cz/muzejni-spolek/Soucasnost>

okolí. Spolková práce je organizována výborem, jehož členové se pravidelně scházejí jednou měsíčně v rakovnickém muzeu.

Muzejní spolek představuje opět značnou participační příležitost a je otevřen všem občanům se zájmem o regionální dění, především historii. Místní občané se mohou prostřednictvím muzejního spolku aktivně podílet na obohacování sbírky rakovnického muzea a jejich počin je v každém ročníku věstníku prezentován. Citujme pro ukázkou z poslední jednatelské zprávy: *"Děkujeme Radkovi Remarovi z Rakovníka za fotografii prezidenta Husáka, 2 pohlednice a foto prezidenta E. Beneše, Miladě Slavíkové z Rakovníka za baráčnický kroj, Václavu Vágnerovi z Rakovníka za 11 odznaků RAKO, Pavlu Karvánkovi z Nového Strašecí za bronzovou sekeru a dýku, Magdaléně Elznicové z Lán za háček na háčkování, 2 korzety, podprsenku a 2 pánské spodky...."*¹⁰⁰ Členové spolku pořádají také řadu veřejných akcí. Vedle tradičního Dne s Kelty pro školy bývá pro širokou veřejnost koncipována tzv. muzejní noc s doprovodným programem. Část členů muzejního spolku se také aktivně podílí na přípravě nejrůznějších výstav. Muzejní spolek patří tedy bezpochyby k důležitým atributům kulturního života ve městě a svou činností přispívá k rozvoji celého regionu.

Okrašlovací spolek

Stejně jako v jiných městech, i v Rakovníku funguje činnost tzv. okrašlovacího spolku. "Spolek pro okrašlování a ochranu domoviny" byl založen 17. října 1886 a jeho činnost byla podobně jako u jiných přerušena s nástupem komunistické moci v roce 1948. Své současné působení ve městě pak zahájil opět v r. 1998. Nutno poznamenat, že k roku 1944 eviduje okrašlovací spolek neuvěřitelných 2 189 členů, což je v poměru k tehdejšímu počtu obyvatel města téměř 25% občanů. Můžeme tedy říci, že občanská angažovanost byla v kritické válečné době vskutku obdivuhodná. V současné době má spolek pouhých 16 členů, kteří se snaží usilovně navázat na program svých předků. V souvislosti s tím uvedme část prohlášení k obyvatelstvu královského města Rakovníka ze 3. srpna 1918: *"Ani v Rakovníku není po skrovnu přátel a ctitelů města zdejšího. Doufejme, že pokročilé občanstvo zdejší k tomu všemu co jen a jedině k dobru města zdejšího směřuje, ochotně přihlédne, jsouc vědomo, že v záslužné této práci záleží pokrok, radost i dobrá pověst staroslavného města našeho."*¹⁰¹

Okruh činností okrašlovacího spolku je dnes poměrně široký. Členská základna se ve spolupráci s místními občany snaží zvelebovat město Rakovník a jeho okolí, chránit přírodu,

¹⁰⁰ Věstník muzejního spolku královského města Rakovníka, ročník 2013 str. 42

¹⁰¹ citace z historických pramenů poskytnutých kronikářem okrašlovací spolku

pečovat o záchranu památek, dbát o zlepšení komunikací, čistoty, ale také aktivně vystupovat proti nešvarům ve městě. Členové organizují také nejrůznější tematické přednášky v rakovnickém Muzeu T.G.M. *"V současné době se zaměřujeme na přednášky o zachování životního prostředí a historických památek, zlepšení průjezdu městem pro cyklisty a stavu cyklotras, exkursím po historických místech středočeského kraje, vybudování rozhledny u sv. Antonína nad bývalým tankodromem. Také jsme prosadili opravu kapličky u Kohoutova mlýna a nahradili sošku obrazem sv. J. Nepomuckého. Snažíme se také o likvidaci ruiny domku v Trávnické ulici v centru města."* (osobní sdělení člena spolku)

S aktivitami okrašlovacího spolku má veřejnost možnost seznámit se každý měsíc ve vydání místních radničních novin, kde za řadu let vznikla již klasická rubrika "Okrašlovací spolek chválí-kritizuje" (viz. níže). Členové spolku se zde z vlastní iniciativy či z podnětu občanů města zaměřují na úroveň jednotlivých lokalit ve městě popř. doporučují řešení nastalé situace.

OKRAŠLOVACÍ SPOLEK MĚSTA RAKOVNÍKA

Chválí:
Vracíme se ještě k létu. V ulici Dukelských hrdinů, mezi tiskárnou pana Tučka a pivnicí Panský mlýn, je čtyřpodlažní dům č. p. 1806–9 se čtyřmi vchody. Po celé délce domu je krásný květinový záhon, který vysadila firma Arborea a doplnily jej obyvatelky domu paní Jedličková, Škrdová a Jisková, které se také o záhon pečlivě starají. I v těchto dnech jsou zde květy. Myslíme si, že občané tohoto domu se mají čím chlubit.

Kritizuje:
Na obrázku je okolí prodejny Jednota 211 Rakovník, Zátíší. Keře a stromy vysazené v době budování této lokality nejsou pěstitelsky udržovány a v příštím roce se už tudy jen stěží projde. Majitel těchto pozemků by měl zjednat odbornou úpravu nejen kolem chodníků, ale v celém prostoru.

Kritizuje:
Problém údržby cyklotras na Rakovnicku
Lidé jsou rádi, že na Rakovnicku přibývá cyklotras. Slouží maminkám s kočárky, in line bruslařům, cyklistům i pěším turistům a tak prospívají zdraví určitě více, než tolik opěvovaný žerotínský Rack-rayd. Přibývají ale starosti o údržbu cyklotras. Dle neověřených zpráv se obce, kterými prochází cyklotrasy, nedostatečně podílejí na jejich údržbě. (Poškozené lávky, výmoly, neposekané krajnice, poškozené značky a informační tabule ap.) Ale cyklotrasy přivádějí také zákazníky do obchůdků, hospůdek i penzionů v obcích. Tedy obce prostřednictvím starostů a zastupitelů by se měly starat o údržbu cyklotras v jejich katastru. Případně finančně přispívat do společného fondu Sdružení obcí Rakovnicka dle počtu obyvatel v obci včetně chalupářů a počtu kilometrů cyklotras v katastru obce. Sdružení obcí Rakovnicka by přidělovalo tyto finance na údržbu cyklotras dle náležitosti oprav.
Zajímalo by mne, ale jistě i čtenáře Radnice, jak je plánována a prováděna údržba cyklotras na Rakovnicku.

Zdroj: Informační měsíčník Královského města Rakovníka "Radnice" (říjen 2010)

Jistý deficit v tomto ohledu představuje omezení se spolku pouze na radniční noviny, případně občasnou zmínku v místních médiích.¹⁰² Okrašlovací spolek nemá vytvořeny webové stránky a podle osobního dotazování nemá místní veřejnost o jeho činnosti ve městě bližší povědomí. Jistým nedostatkem je také vysoký věkový průměr členské základny. Ačkoliv se členové snaží oslovovat veřejnost: "*Rádi přivítáme nové členy, kteří ctí přírodu a svými znalostmi a dovednostmi chtějí zlepšit život v našem městě*", nedaří se probudit v místních lidech zájem se občansky angažovat.

Sbor Rakovnických ostrostřelců

S městem Rakovník je neodmyslitelně spjata činnost ostrostřeleckého spolku, který v letošním roce (2014) slaví jubilejních 500 let od svého vzniku. Z dlouhé historie spolku se zmiňme jen o moderních dějinách. V roce 1939 byl střelecký spolek nucen odevzdat zbraně a musel ukončit svou činnost, která bohužel nebyla po roce 1945 obnovena. V době 2. světové války eviduje spolek 94 řádných členů, 49 dorostenců a 14 členů přispívajících.¹⁰³ K obnovení spolku došlo z podnětu ředitele rakovnického muzea v roce 1995. Téhož roku byl zaregistrován jako občanské sdružení na Ministerstvu vnitra České republiky.

Postupem let začal sbor získávat nové členy (v současnosti 34 členů), pořádat slavnostní sborové události, doplňovat ústroj a výzbroj a stále více navazoval na původní tradice starého ostrostřeleckého spolku. Kromě pevně stanovených ročních sborových událostí se sbor účastní nejrůznějších oslav jak ve městě samotném, tak mimo něj. Každoročně tak můžeme ostrostřelce vidět při slavnostním zahajování plesů, vernisáží, křestů knih známých osobností, závodů a jiných kulturních akcích.

Rakovničtí ostrostřelci jsou ozdobou města a přispívají bezesporu k jeho kulturnímu rozvoji. Jeho členy je řada významných místních osobností a dřívějších zastupitelů. V rámci výročních oslav je pro letošní rok připravena řada akcí pro veřejnost (ostrostřelecký ples, oslavy výročí 500 let na hradě Křivoklátě, výstava k výročí 500 let založení sboru v rakovnickém Muzeu T.G.M a další). Veřejnost se může s činností spolku seznámit prostřednictvím velmi kvalitních webových stránek (viz. seznam internetových zdrojů) a také prostřednictvím stále expozice v rakovnickém muzeu. Za zmínku jistě stojí také nedávná reportáž v pořadu České televize "Toulavá kamera"¹⁰⁴

¹⁰² Můžeme zmínit např. článek v Rakovnickém deníku ze dne 21.4.2013 pod názvem "Nasbírali dva pytle odpadků, nejhorší úsek byl k čističce" kdy se spolek v rámci Dne Země podílel na odklizení odpadků na místních cyklostezkách.

¹⁰³ <http://www.ostrostrelci.cz/index.php?id=historie-rakovnickych-ostrostrelcu>

¹⁰⁴ <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/212411000320527/>

5.7.3 Regionální média jako důležité informační zdroje

Tištěná média jsou v dnešní době nejen důležitým informačním zdrojem nezbytným pro seznámení s politickou situací, kulturními či sportovními akcemi, ale také prostředkem, který výrazně ovlivňuje veřejné mínění. V lokálním, stejně jako celostátním prostředí může být jejich role natolik silná, že se díky nim mění vlády, odstupují starostové, členové zastupitelstev, městských rad a mění se také preference v komunálních volbách. Dodejme, že v době "internetového věku" jsou informace zveřejňovány rovněž elektronicky a veškeré tiskové zprávy (a to v aktualizované verzi) lze vyhledat prostřednictvím webových stránek. Zaměříme-li se na město Rakovník, budeme hovořit o celkem pěti druzích tištěných médiích. V souvislosti s preferencemi místních občanů si vypůjčíme anketu uspořádanou na webových stránkách městského informačního centra v listopadu 2011. (tabulka č. 7)

Tabulka č. 7 - otázka: Ze kterých tiskovin získáváte informace o dění v Rakovníku?

(celkem hlasovalo 242 respondentů)

Měsíčník Radnice	26%
Rakovnický deník	14%
Týdeník Raport	22%
Region Rakovnicka	13%
Regionální přílohy celorepublikových deníků	24%

Na základě této ankety nyní charakterizujeme stručně jednotlivá média, jejich vliv na místní občany a rovněž participační příležitosti.

Měsíčník Radnice

Od 90. let vychází ve městě pravidelně informační měsíčník Radnice. Vydavatelem periodika je město Rakovník a organizačně jej zajišťuje Městská knihovna v Rakovníku. Měsíčník se zaměřuje na všechny klíčové oblasti a u občanů je i díky své snadné dostupnosti velmi populární. Radnice vychází vždy první pracovní den v měsíci a zdarma je dostupná v řadě městských organizací (městský úřad, informační centrum, muzeum T.G.M., Rabasova galerie aj.). Měsíčník Radnice slouží především k prezentaci města, jeho orgánů, investičních akcí a k poskytování informací o kulturním a společenském dění. Příspěvky v radničních novinách jsou však často velmi různorodé a kromě stabilních rubrik zde občané mohou pokaždé najít nové zajímavosti.

V úvodní části měsíčníku bývají prezentovány zprávy z jednání městské rady, popř. zastupitelstva a jiné důležité informace z městského úřadu (informace z jednotlivých odborů). Tradiční je již zmíněná prezentace okrašlovacího spolku, události týkající se činnosti Mateřského centra Paleček a Městské knihovny. Závěrečné části obsahují vždy informace o konaných kulturních akcích (Kulturní centrum, Kino), akcích místního Domu dětí a mládeže, a také výstavách (Galerie, Muzeum). K ukázce zájmu o jednotlivé rubriky můžeme použít opět anketu kterou uspořádala městská knihovna. (tabulka č. 8)

Tabulka č. 8 - otázka: Jaká rubrika v měsíčníku Radnice vás nejvíce zajímá?

(celkem hlasovalo 301 respondentů)

Informace o jednání zastupitelstva a rady města	15%
Zprávy z města	9%
Pozvánky na společenské, kulturní a sportovní akce	29%
Historie na fotografii	8%
Společenská kronika	8%
Zprávy z jiných organizací	8%
Nečtu měsíčník Radnice	24%

Přestože je z tabulky č. 8 patrné, že největší je zájem občanů o kulturní, společenské a sportovní akce, zmiňme se ještě krátce o rubrice "Historie na fotografii", kterou pravidelně vytváří předseda místního fotografického spolku AMFORA. Myslím, že jde o poměrně populární způsob jak vzbudit v místních občanech zájem o lokální historii a poznat také lépe místo ve kterém žijí.

Čtenáři mají možnost nejen se seznámit se starými fotografiemi města, ale rovněž se zúčastnit slosování o knižní odměnu. V každém vydání je prezentována fotografie, či skupina fotografií u kterých má čtenář uhodnout, kde byly pořízeny. *"Uhodnutí jednoho snímku vás zařazuje do slosování. Čtenáře, kteří se mi ozvou po redakční uzávěrce automaticky zařazují do příštího slosování"* (sdělení předsedy fotografického spolku, Radnice, březen 2014).

Na následující straně najdeme praktickou ukázkou z únorového vydání (2014). Občané města měli na základě nápovědy uhodnout lokalizaci tří míst v regionu, na čtvrtém snímku pak poznat některou z vyfotografovaných žen a svou odpověď zaslat nejpozději do uzávěrky (15. den v měsíci) na uvedenou adresu.

1. Kde stojí tento dům? Foto Hvězda, 2011

2. Kde stojí tento objekt? Foto neznámý autor, 2011

3. Kde u N. Strašecí je takový kopec? Foto Hvězda, 2010

4. Poznáte některou ženu na snímku? Foto Hvězda, 1974

Zdroj: Informační měsíčník Radnice, únor 2014, str. 20

Fakt, že se čtenáři aktivně zapojují dokazují i slova z březnového vydání Radnice. *"Od 3. do 16. února mi došlo celkem 257 odpovědí... Vítězi blahopřeji a žádám je aby si v průběhu měsíce března 2014 vyzvedl svoji knižní odměnu v Městském informačním centru na Husově náměstí."* (Radnice, březen 2014)

Týdeník Raport

Asi nejpobulárnější a v regionu nejznámější tiskovinou je týdeník Raport. Tento regionální týdeník vyšel poprvé 18. září 1991 a jeho název je odvozen z tehdejšího podtitulu Rakovnický porevoluční týdeník. Noviny od té doby přinášejí nepřetržité zpravodajství a publicistické materiály z Rakovnicka a Novostrašicka a označují se za nezávislé a ekonomicky soběstačné periodikum s vlastní distribuční sítí.¹⁰⁵ *"Noviny vytváříme ve vlastním grafickém studiu a tiskárně. Píšeme o lidech a událostech regionu, ve kterém my a náš redakční tým sami žijeme. Naším cílem je být objektivním a současně kritickým zrcadlem doby a kronikou kraje, který máme rádi."* (sdělení vydavatelů)

Obsah každého čísla je velmi rozmanitý, nicméně stejně jako u předchozího periodika

¹⁰⁵

<http://raport.cz/o-nas>

najdeme i zde některé stálé rubriky. Ve zpravodajské části se občané mohou kromě významných událostí z regionu seznámit s činností městské i státní policie, či dopravními nehodami. Bývají zde také prezentovány zprávy z jednání městského zastupitelstva a jiné významnější události komunální politiky.

Pro občany je žádoucí také část nazvaná společenský servis a publicistika. V každém vydání se pravidelně objevuje tzv. rubrika "OKKO", ve které mohou občané sdělit svoji chválu (OK) či kritiku (KO) a to k jakémukoliv tématu. Pro bližší představu uveďme dva názorné příklady: *"Děkuji všem zaměstnancům rakovnického muzea za uspořádání akce Muzejní noc pro děti. Byl zde připraven velmi pěkný program pro děti všech věkových kategorií a akce přilákala i přes nepříznivé počasí spoustu návštěvníků"* (Raport, 11.6.2013), *"Velké K.O. těm, kteří si dokazují svou sílu házením laviček do Rakovnického potoka. Ráno 2.6. bylo v rozvodněném potoce naházeno nejméně pět laviček jen mezi lávkami u TOSu a školkou v Klicperově ulici"* (Raport, 11.6.2013). Za zmínku stojí také pravidelné ankety k aktuálním místním, či celostátním tématům. Dodejme, že týdeník má také pravidelnou inzerční, kulturní a sportovní část.

Kromě tištěné formy lze navštívit i internetové stránky média. Není zde sice dostupné úplné znění všech článků, přidanou hodnotou je však archiv jednotlivých čísel až do roku 1998. Příspěvky do již zmíněné rubriky "OKKO" mohou občané zasílat právě elektronickou formou prostřednictvím webových stránek: *"Příspěvky nemusí vyjadřovat názory redakce a odpovědnost za ně nesou výhradně jejich autoři. Dále musí mít redakce možnost ověřit si totožnost pisatelů (např. telefonicky). Anonymy zásadně nezařazujeme."* (doporučení redakce). Na webových stránkách se mohou občané města mimo jiné zapojit také do diskuze k aktuálnímu tématu.

Rakovnický deník

Rakovnický deník je dalším ze skupiny tištěných periodik, které ve městě pravidelně vycházejí. Tento deník vyšel poprvé 23. října 1998 a vznikl z Týdeníku Rakovnicko (před rokem 1989 se tento titul jmenoval Týdeník Rozvoj), který měl v regionu dlouholetou tradici. V pravidelném rozsahu 16 až 32 stran přináší svým čtenářům od pondělí do soboty aktuální zpravodajství nejen ze světa a z České republiky, ale především z jejich nejbližšího okolí.¹⁰⁶ Slovo je často udělováno také čtenářům, pro jejichž názory a připomínky obsahuje deník speciálně zaměřené přílohy.

¹⁰⁶ <http://www.vlp.cz/denik-stredni-cechy/rakovnicky-denik.html>

Zpravodajské periodikum Rakovnický deník patří do známé skupiny deníků bohemia vydávaných akciovou společností Vltava-Labe-Press a patří tak do skupiny nejvýznamnějších regionálních novin v České republice. Tyto deníky mají nejen dominantní postavení ve svých regionech a vysokou čtenost, ale jsou také jedinými novinami, ve kterých je zároveň obsaženo zpravodajství ze světa, republiky, regionu, kraje i z nejbližšího okolí bydliště.¹⁰⁷

Stejně jako v předešlém titulu, i zde najdeme nezávislé články¹⁰⁸ k aktuálním rakovnickým tématům, ankety a často také glosy k regionálnímu politickému dění. Rakovnický deník má rovněž své webové stránky, napojené na celostátní síť deník.cz, na kterých mají občané k dispozici články v jejich úplné verzi a navíc je mohou rovnou komentovat. Přidanou hodnotou oproti předešlému týdeníku Raport je také prezentace prostřednictvím sociální sítě facebook. Tento fenomén doby umožňuje nejen redakci, ale i přihlášeným uživatelům komentovat, diskutovat, sdílet či vkládat fotografie k aktuálnímu dění na Rakovnicku. V současné době má facebooková stránka téměř 800 podporovatelů, kteří hojně naplňují její obsah.

Region Rakovnicka

V nedávné době došlo ke vzniku nového čtrnáctideníku vydávaného v nákladu 16 tisíc kusů společností Ohře média se sídlem v Žatci. Toto bezpochyby zajímavé periodikum se objevilo po komunálních volbách 2010 a nadmíru se věnovalo také prezentaci místního zastupitele a senátora, který byl v té době již náměstkem středočeského hejtmána (tzv. středočeské listy byly přílohou tohoto čtrnáctideníku). V tomto ohledu jej tedy můžeme považovat za nejméně nezávislé médium, které ve městě vychází. Vzhledem k tomu, že je distribuováno zdarma, v barevné podobě a do schránek všech rakovnických občanů, představuje silnou konkurenci pro ostatní místní periodika. Tento fakt dokazuje i výše uvedená anketa (tabulka č. 7), ve které jej upřednostnilo 13% respondentů.

Region Rakovnicka se prezentuje jako informační čtrnáctideník Rakovnického regionu, který se zaměřuje na regionální tematiku a přehledným způsobem informuje obyvatele i firmy o aktuálním dění.¹⁰⁹ Kromě zpravodajské sekce je pro čtenáře k dispozici publicistická část, kulturní servis či zpravodajství z nejrůznějších sportovních klání a událostí z regionálních sportovních klubů. Webového zpracování se toto periodikum zatím nedočkal.

¹⁰⁷ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vltava-Labe-Press>

¹⁰⁸ Rakovnický deník je dle mého názoru více nezávislým médiem než předešlý Raport, který je z hlediska podjatosti často kritizován.

¹⁰⁹ <http://www.regionmedia.cz/nase-media/tistena-media/190-region-rakovnicka>

5.7.4 Lokální patriotismus a role místních aktérů

V této velmi stručné kapitole se pokusím zmínit a zhodnotit vliv místních patriotů a lokálních elit. Je známo, že významné místní osobnosti ovlivňují často veřejné mínění většiny obyvatel. Taková osoba je často silně ztotožněná s územím ve kterém žije a můžeme ji označit za tzv. lokálního patriota. Jak jsme již v této práci zmínili, Rakovník má poměrně rozvinuté sociální mikroklima, tedy mnoho těch, které bychom mohli považovat za tzv. sociální aktéry. *"Pod pojmem sociální aktér rozumíme obvykle nositele, iniciátora, či realizátora určité činnosti."* (Patočka, Heřmanová, 2008, str. 82). Takovým aktérem mohou být však nejen nejrůznější spolky, či sdružení, ale také samostatní jedinci v obci. *"Významnou roli v lokalitách sehrávají tzv. solitéři, tj. osoby a osobnosti, které jsou schopny do značné míry ovlivnit chování a smýšlení lidí lokálního společenství, "vyprovokovat" je k určité aktivitě, nadchnout je pro určitý společný cíl či zájem."* (Patočka, Heřmanová, 2008, str. 83)

Vztáhneme-li výše zmíněné k městu Rakovníku, můžeme za takové osoby označit bezesporu řadu členů městského zastupitelstva, ale také významné osobnosti kultury, legendární učitele či podnikatele. Řada již zesnulých občanů města je dodnes příkladem pro novou generaci místních obyvatel.

5.7.5 Participace prostřednictvím internetu

"Internet se stal v uplynulých 20 letech významným fenoménem, bez něhož si mnozí z nás nedokáží představit svůj život. Internet začal zasahovat do téměř všech oblastí života dnešního člověka. Ani participace občanů na veřejném životě nezůstává výjimkou." (Čermák, 2011, str. 106). I v této práci jsme se často zmiňovali o tom, že občané mohou navštěvovat webové stránky města, regionálních novin či jiných organizací, požadovat elektronickou formou nejrůznější informace, zapojovat se do internetových anket, diskutovat a komentovat dění prostřednictvím sociálních sítí a participovat tak prostřednictvím internetu přímo z domova. V této části se nebudeme blíže věnovat pozitivním a negativním stránkám internetové participace¹¹⁰ a pokusíme se jen stručně shrnout některé internetové participační příležitosti ve sledovaném městě Rakovníku. Odkazy na popisované stránky jsou součástí seznamu použitých pramenů.

¹¹⁰ Internetovou participací se blíže zabývá ČERMÁK, Daniel et al. *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib.*, 2011. 106-123. Za výhody internetu považuje zejména nízké náklady, úsporu času, dostatek informací. Za negativum pak zejména omezení přístupu k internetu, ztráta identity aj.

S činností městského zastupitelstva, rady města a městského úřadů mají občané možnost seznámit se prostřednictvím oficiálních webových stránek města Rakovníka. Na tomto serveru najdou občané nejen veškeré kontakty na jednotlivé pracovníky, ale i řadu užitečných odkazů, či výzvy k zapojení se do anket, připomínkování projektů a podávání podnětů. Pravidelně jsou zde také aktualizovány informace o činnosti městské policie. Pro občany města je žádoucí sekce "občanský servis", obsahující nejčastěji požadované informace. Přidanou hodnotou webových stránek je možnost přepnutí na zjednodušenou verzi pro seniory. Komunikace prostřednictvím emailu s pracovníky městského úřadu je pro občany města často přijatelnější a časově úspornější. Městský web obsahuje také velké množství odkazů na nejrůznější organizace města (knihovna, muzeum, nemocnice aj.).

Kromě webových stránek města lze participovat prostřednictvím vlastních stránek městského informačního centra či zmiňované Místní akční skupiny Rakovnicko. Rovněž regionální média nabízejí na svých webech možnost komentářů, diskuzí a anket.

Pravděpodobně největším fenoménem posledních let jsou však sociální sítě (facebook), využívané nejčastěji mladší generací občanů. Výhodu těchto prostředků pro komunikaci s občany začínají rozpoznávat také v českých městech a v samotném městě Rakovníku jich funguje několik. Dodejme, že řadu z nich spravují také místní politická uskupení, která je využívají pro komunikaci před nadcházejícími komunálními volbami. Pro lepší orientaci uvedme výčet veřejných facebookových skupin, ve kterých mohou občané města Rakovníka přispívat svými komentáři a zapojit se tak do veřejného diskursu.

- Královské město Rakovník (oficiální stránka města)
- Jsem Rakovničan/ka (otevřená skupina)
- Oživení veřejného prostoru v Rakovníku (komunita)
- Společně pro Rakovník (politická organizace)
- Místní sdružení ODS Rakovník (politická organizace)
- ČSSD Rakovník - místní organizace (politická organizace)
- ANO, tohle je Rakovník (politická organizace)
- Svobodní Rakovnicko (politická organizace)

Z předloženého výčtu je patrné, že i místní politické organizace odhalily výhody sociální sítě facebook a bezpochyby je hodlají využít také v nadcházejících komunálních volbách.

6. ZÁVĚR

V této bakalářské práci byly shrnuty základní teoretické a praktické poznatky týkající se občanské participace v obecním zřízení i potenciální možnosti rozvoje českých měst a obcí. Pro účely tématu byly charakterizovány vybrané pojmy (občan, participace, obec, orgány obce, veřejná správa a rozvoj obce), nezbytné pro bližší vhléd do probírané tematiky. Stručný rozbor právní úpravy umožnil nejen seznámení se zakotvením participace na nejvyšší právní úrovni (Ústava, Listina), ale také se zákonem o obcích, krajským zřízením a zákonem o hlavním městě Praze. Na základě ustanovení § 16 odst. 2 zákona o obcích byly posléze představeny jednotlivé participační příležitosti a také možnosti jejich využití v obecním zřízení. V širším ohledu jsme se zabývali především volbami do místního zastupitelstva a místním referendem, stručněji pak ostatními instituty vyplývajícími ze zmíněného ustanovení § 16. V závěru teoretického exkurzu byla nastíněna také problematika členství občanů ve výborech zastupitelstva a komisích rady obce. Dodejme, že vzhledem k omezenému rozsahu práce shrnují jednotlivé kapitoly zejména obecný teoretický základ, který je dále rozváděn prostřednictvím citací a poznámek pod čarou.

Praktická část práce představuje v širším kontextu aplikaci teoretického základu na lokalitu středočeského města Rakovníka. Po úvodním shrnutí základních poznatků a demografického charakteru sídla jsme se věnovali bližšímu popisu jednotlivých městských orgánů. Současné složení zastupitelstva města posloužilo jako vhodný příklad pro rozbor komunálních voleb i volební účasti jako výrazu politické participace. Na základě dat z Českého statistického úřadu byla graficky znázorněna účast občanů města v komunálních a poslaneckých volbách a prostřednictvím tabulek a historických souvislostí analyzovány příčiny nízké volební účasti. Pozornost byla věnována rovněž výsledkům posledních komunálních voleb (2010) a hypotéze budoucího vývoje. Následující kapitoly doplnily informace o městských orgánech a v souvztáznosti k občanské participaci byla představena rada města, osoba starosty a městský úřad. Jako vhodná ukázka participační aktivity místních občanů pak posloužila "reportáž" z projednávání strategického plánu města.

Specifickou součástí praktické části této bakalářské práce bylo představení některých méně tradičních forem participace v obci. V prostředí města Rakovníka jsme zmínili roli místní akční skupiny, kulturní a spolkovou činnost, roli místních médií, lokálních aktérů a také participační příležitosti, které občanům města poskytuje internet. Podle nastíněné hypotézy to bude právě internet resp. sociální sítě, kdo bude mít zásadní vliv na preference v nadcházejících komunálních volbách.

Za hlavní přínos této bakalářské práce lze považovat nejen přehledné shrnutí práv a participačních příležitostí, které občanům poskytuje obecní zřízení, ale zejména závěry a hodnocení obsažené v její praktické části. Vzhledem k širokému množství pramenů, dobových článků, rozhovorů i mé osobní účasti na řadě veřejných zasedání, byly často uváděny osobní dojmy a názory, které byly následně rozváděny prostřednictvím dobových citací a v případě komunálních voleb dokazovány veřejně dostupnými statistickými údaji. Přínosem je bezesporu také představení jiných a netradičních modelů participace, které se v literatuře příliš neobjevují. V tomto ohledu jde zejména o činnost místních spolků, sílu regionálních médií či fenomén internetových sociálních sítí. Vzhledem k omezenému rozsahu práce nemohly být některé závěry podrobněji rozvinuty a specifikovány a mohou být tedy inspirací pro budoucí výzkum či komparatistiku. Osnova a způsob zpracování této práce mohou být rovněž aplikovány na jiné lokality v České republice a být tak přínosným ukazatelem práv a participačních příležitostí v jiném a také odlišném kulturním a sociálním prostředí.

Na úplný závěr ještě jednou připomeňme, že míra občanské participace je základním indikátorem demokracie a to nejen v lokálním politickém prostředí. Dostatečná znalost participačních příležitostí je nezbytným předpokladem pro budoucí fungování právního státu i kontrolu veřejné moci. Pevně doufám, že k vyšší osvětě přispěje také tato bakalářská práce.

7. RESUMÉ

This bachelor thesis on the topic of civic participation in the management and development of the community provides a comprehensive overview of the possibilities of participation at the municipal level. The theoretical part of the work focuses on the interpretation of some basic concepts, legislation and detailed characteristics of participatory opportunities in Czech towns and cities. Many professional sources were used in the interpretation of these terms and their characteristic best suited for this work was created by the method of comparison.

The practical part of the work was devoted to the application of theoretical knowledge in the environment of the Central Bohemian town Rakovník. Basic data and socio-economic characteristics of the town were briefly introduced for our purposes. Next, some classical models in the form of municipal elections, the activities of the city council, the mayor and the municipal authority were given as well as some specific forms of civic engagement. The strategic plan of the town served as an indicator of its expected development. Local action group Rakovnícko, cultural and social activities, regional newspapers, the role of local patriots and the influence of new media, especially the Internet were introduced.

Due to the limited scope of work it was not possible to deal with some participatory opportunities in the village in more detail. The potential of civic activities, which was considerable in the monitored area, can certainly be examined in detail and can be developed in further research. Even with regard to a number of local problems I believe that the town of Rakovník may serve as a useful and practical indicator of how well local authorities in the Czech environment are able to work.

8. POUŽITÉ PRAMENY

Odborné monografie

- BALÍK, Stanislav. *Komunální politika: obce, aktéři a cíle místní politiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 250 s. Politologie. ISBN 978-80-247-2908-4.
- BEDNAŘÍK T., *Rakovnicko*, PASEKA PRAHA - LITOMYŠL 2008. 104 s. ISBN 978-80-7185-908-6
- BINEK, Jan. *Rozvojové možnosti obcí*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2010. 50 s. ISBN 978-80-87147-29-0.
- ČERMÁK, Daniel et al. *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. 181 s. Studie; sv. 74. ISBN 978-80-7419-067-4.
- ČERNOHORSKÝ, Jiří, ed. *Příručka pro člena zastupitelstva obce po volbách 2010*. Vyd. 1. Praha: Svaz měst a obcí České republiky, 2010. 184 s. ISBN 978-80-254-8660-3.
- ČMEJREK, Jaroslav, BUBNÍČEK, Václav a ČOPÍK, Jan. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. 224 s. Politologie. ISBN 978-80-247-3061-5.
- DOČEKALOVÁ, Michaela. *Kooperace obce a občanské společnosti (se zaměřením na město Plzeň)*. Plzeň, 2013. Diplomová práce (Mgr.). Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická. Vedoucí práce Tomáš Louda.
- GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-802570-807-1.
- FAJMON, Hynek. *Jak získáte od starosty to, co potřebujete: praktický průvodce občana při jednání s radnicí: zákon o obcích, stavební zákon, zákon o svobodném přístupu k informacím*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal, 2002. 186 s. ISBN 80-86598-37-3.
- HENDRYCH, D. a kol., *Správní právo, obecná část, 6. Vydání*, Praha, C. H. Beck, 2006, ISBN 80-7179-422-2
- HENDRYCH, Dušan. *Správní věda: teorie veřejné správy*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2003. 195 s. ISBN 80-86395-86-3.
- HORZINKOVÁ, Eva a NOVOTNÝ, Vladimír. *Správní právo procesní: (vysokoškolská učebnice)*. 2., aktualiz. vyd., [V nakl. Leges vyd. 1.]. Praha: Leges, 2008. 348 s. Student. ISBN 978-80-87212-01-1.
- JIRÁSKOVÁ, Věra. *Občan v demokratické společnosti: [učebnice pro střední školy]*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 311 s. Studijní texty; sv. 21. ISBN 80-85850-78-8.

- KADĚŘÁBKOVÁ, Jaroslava, ed., Mates, Pavel, ed. a Wokoun, René, ed. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. 447 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86473-80-5.
- KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 2 sv. ISBN 978-80-7380-140-3.
- KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 4., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 786 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7380-261-5
- KOUDELKA, Zdeněk, ONDRUŠ, Radek, PRŮCHA, Petr. *Zákon o obcích (Obecní zřízení), Komentář*, 4. Vydání, Praha: Linde Praha a.s., 2009. ISBN 978-80-7201-760-7.
- KRUPKOVÁ, Lucie. *Role místních akčních skupin v rozvoji venkovských regionů*. Plzeň, 2013. Bakalářská práce (Bc.). Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická. Vedoucí práce Jiří Ježek.
- PATOČKA, Jiří a HEŘMANOVÁ, Eva. *Lokální a regionální kultura v České republice: kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008. 199 s. ISBN 978-80-7357-347-8
- PEZL, Tomáš, ed. a PEZL, Michael, ed. *Dokumenty ke studiu ústavního práva*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 527 s. Dokumenty. ISBN 978-80-7380-099-4.
- POMAHAČ, Richard a kol. *Veřejná správa*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. xx, 315 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-447-6.
- RIGEL, Filip. *Způsoby participace osob na místní samosprávě*. Brno 2011. Disertační práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Katedra správní vědy a správního práva.
- RIGEL, Filip. *Meze kandidatury nezávislých ve volbách do zastupitelstev obcí*. In COFOLA 2011: the Conference Proceedings. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011. s. 1158-1165, 8 s. ISBN 978-80-210-5582-7
- LOUDA, Tomáš, ed., GROSPÍČ, Jiří, ed. a VOŠTRÁ, Lenka, ed. *Modernizace veřejné správy v Evropě a České republice: sborník příspěvků z workshopu s mezinárodní účastí, Praha 22.-23.11.2005*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006. 351 s. ISBN 80-7380-001-2.
- VEDRAL, Josef et al. *Zákon o obcích (obecní zřízení): komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. xv, 861 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-597-1.
- WOKOUN, René a kol. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 474 s. Monografie. ISBN 978-80-7380-304-9.

Odborná periodika

- FUREK, Adam. Práva občana obce. Aktuální problémy při aplikaci § 16 zákona o obcích. *Veřejná správa* č. 6/2008, s. I-V. ISSN 1213-6581
- FUREK, Adam. Zásada veřejnosti zasedání zastupitelstva obce. Praktické problémy. *Veřejná správa* č. 6/2008, s. VI-VIII. ISSN 1213-6581
- JEMELKA, Jaroslav. Zápisy ze zasedání zastupitelstva obce ve světle aktuálního judikátu Nejvyššího správního soudu ČR. *Veřejná správa* č. 48/2007, s. 10, 23. ISSN 1213-6581
- LIPERTOVIÁ, Šárka. Některé otázky zájmové samosprávy a její činnosti. *Správní právo*, 2010, s. 155-165. ISSN 0139-6005
- POTĚŠIL, Lukáš. Práva občanů při zasedání zastupitelstev obcí. *Právní rádce* č. 4/2008 s. 57-60. ISSN 1210-4817
- RIGEL, Filip. K některým způsobům participace na správě obce dle § 16 odst. 2 zákona o obcích. *Správní právo*, 2012, s. 129-140. ISSN 0139-6005.
- VRÁLÍKOVÁ, Kateřina. Politická participace - koncepty a teorie. *Politologický časopis (4) 2008* s. 366 - 388. ISSN 1211-3247

Internetové zdroje

- Volby do zastupitelstev obcí v Česku 2010 [online]. [cit. 2014-2-13] Dostupný z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Volby_do_zastupitelstev_obc%C3%AD_v_%C4%8Cesku_2010/>
- Město Rakovník [online]. [cit. 2014-2-24] Dostupný z <<http://www.mesto-rakovnik.cz/>>
- Strategický plán rozvoje města Rakovníka do roku 2022 [online]. [cit. 2014-2-24] Dostupný z <<http://www.mesto-rakovnik.cz/rozvoj-mesta/strategicky-plan-1/>>
- Muzejní spolek Rakovník [online]. [cit. 2014-2-20] Dostupný z <<http://www.muzeumtgm.cz/cz/muzejni-spolek/Soucasnost/>>
- Divadelní spolek Tyl Rakovník [online]. [cit. 2014-2-15] Dostupný z <<http://www.tyl-rakovnik.cz/index.php/>>
- Občan [online]. [cit. 2014-2-15] Dostupný z <<http://iuridictum.pecina.cz/w/Ob%C4%8Dan/>>
- Památky města Rakovníka [online]. [cit. 2014-2-20] Dostupný z <<http://www.rakovnik.cz/mesto/pamatky.htm/>>

- Participace [online]. [cit. 2014-2-20] Dostupný z <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Participace/>>
- Obec [online]. [cit. 2014-2-20] Dostupný z <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Obec/>>
- Práva občanů obce a kraje [online]. [cit. 2014-2-20] Dostupný z <<http://zpravodaj.podnety.cz/clanek-39-prava-obcanu-obce-a-kraje.html/>>
- Počet obyvatel v obcích ČR [online]. [cit. 2014-2-20] Dostupný z <http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/publ/1301-13-r_2013/>
- ÚS: K omezení volebního práva [online]. [cit. 2014-3-4] Dostupný z <http://www.profipravo.cz/index.php?page=article&id_category=16&id_article=254212&csum=5453c1b7/>
- Sbor rakovnických ostrostřelců [online]. [cit. 2014-3-6] Dostupný z <<http://www.ostrostrelci.cz/index.php?id=historie-rakovnickych-ostrostrelcu/>>
- Český statistický úřad: volby [online]. [cit. 2014-3-6] Dostupný z <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/volby_lide/>
- Městské informační centrum Rakovník [online]. [cit. 2014-3-6] Dostupný z <<http://www.infocentrum-rakovnik.cz/>>
- Týdeník Raport [online]. [cit. 2014-3-20] Dostupný z <<http://raport.cz/noviny/>>
- Volby do Senátu Parlamentu České republiky 2008 [online]. [cit. 2014-3-20] Dostupný z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Volby_do_Sen%C3%A1tu_Parlamentu_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky_2008/>
- Místní akční skupina Rakovnicko [online]. [cit. 2014-3-18] Dostupný z <<http://www.mas-rakovnicko.cz/mas-rakovnicko-1/>>
- Volby do zastupitelstev krajů v Česku 2008 [online]. [cit. 2014-3-18] Dostupný z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Volby_do_zastupitelstev_kraj%C5%AF_v_%C4%8Cesku_2008/>
- Region Rakovnicka [online]. [cit. 2014-3-18] Dostupný z <<http://www.ohremedia.cz/region-rakovnicka/redakce/>>

Právní předpisy

- **Listina** – usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- **Správní řád** – zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- **Ústava** – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- **Ústavní zákon o vytvoření vyšších územních samosprávných celků** – ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- **Zákon o evidenci obyvatel** – zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel)
- **Zákon o hlavním městě Praze** – zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze
- **Zákon o krajích** – zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení)
- **Zákon o krajském referendu** – zákon č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů
- **Zákon o místním referendu** – zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů
- **Zákon o nabývání a pozbývání státního občanství ČR** – zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky
- **Zákon o obcích** – zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)
- **Zákon o právu petičním** – zákon č. 85/1990 Sb., o právu petičním
- **Zákon o právu shromažďovacím** – zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím
- **Zákon o sdružování občanů** – zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů
- **Zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích** – zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích
- **Zákon o volbách do zastupitelstev krajů** – zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů
- **Zákon o volbách do zastupitelstev obcí** – zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů
- **Zákon o svobodném přístupu k informacím** - zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím
- **Zákon o volbách do Parlamentu ČR** – zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů

9. PŘÍLOHY

9.1 Ustanovení § 16 zákona o obcích

Díl 2

Občané obce

§ 16

§16 (1) Občanem obce je fyzická osoba, která

- a) je státním občanem České republiky, a
- b) je v obci hlášena k trvalému pobytu.

§16 (2) Občan obce, který dosáhl věku 18 let, má právo

- a) volit a být volen do zastupitelstva obce za podmínek stanovených zvláštním zákonem,¹¹¹
- b) hlasovat v místním referendu za podmínek stanovených zvláštním zákonem,¹¹²
- c) vyjadřovat na zasedání zastupitelstva obce v souladu s jednacím řádem svá stanoviska k projednávaným věcem,
- d) vyjadřovat se k návrhu rozpočtu obce a k závěrečnému účtu obce za uplynulý kalendářní rok, a to buď písemně ve stanovené lhůtě, nebo ústně na zasedání zastupitelstva obce,
- e) nahlížet do rozpočtu obce a do závěrečného účtu obce za uplynulý kalendářní rok, do usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva obce, do usnesení rady obce, výborů zastupitelstva obce a komisí rady obce a pořizovat si z nich výpisy,
- f) požadovat projednání určité záležitosti v oblasti samostatné působnosti radou obce nebo zastupitelstvem obce; je-li žádost podepsána nejméně 0,5 % občanů obce, musí být projednána na jejich zasedání nejpozději do 60 dnů, jde-li o působnost zastupitelstva obce nejpozději do 90 dnů,
- g) podávat orgánům obce návrhy, připomínky a podněty; orgány obce je vyřizují bezodkladně, nejdéle však do 60 dnů, jde-li o působnost zastupitelstva obce, nejpozději do 90 dnů.

§16 (3) Oprávnění uvedená v odstavci 2 písm. c) až g) má i fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let a vlastní na území obce nemovitost.

¹¹¹¹¹¹ Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí

¹¹² zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu

9.2 Vybraná ustanovení jednacího řádu zastupitelstva města Rakovníka

JEDNACÍ ŘÁD ZASTUPITELSTVA MĚSTA RAKOVNÍKA

Zastupitelstvo města (dále jen zastupitelstvo) vydává v souladu s § 96 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), v platném znění (dále jen "zákon") tento jednací řád pro volební období 2010 - 2014

Článek I

Úvodní ustanovení

Jednací řád zastupitelstva upravuje přípravu, svolání a průběh a pravidla jednání, přijímání usnesení a zabezpečování jejich plnění (včetně kontroly jejich plnění).

Článek II

Základní ustanovení

1. Zasedání zastupitelstva jsou veřejná a konají se v územním obvodu města. Místem zasedání je zpravidla budova Kulturního centra
4. Městský úřad informuje o místě, době a navrženém programu zasedání zastupitelstva. Informaci vyvěsí na úřední desce alespoň 7 dní před zasedáním zastupitelstva. Uvedenou informaci zveřejní též na webových stránkách města.

Článek IV

Svolání zasedání zastupitelstva

6. Před zasedáním zastupitelstva může starosta svolat konzultaci k programu za účasti tajemníka a všech vedoucích odborů (zpracovatelů) tak, aby zastupitelé měli možnost se řádně seznámit se zprávami předkládanými k jednání a případně vznést požadavek na podání vysvětlení nebo upřesnění předkládaných informací. Konzultace se koná v případě, sejde-li se alespoň 7 členů zastupitelstva. Smyslem účasti je možnost odstranění případných nejasností, které by mohly způsobit zbytečné průtahy při jednání zastupitelstva.

Článek VI

Průběh zasedání zastupitelstva

8. Požádá-li na zasedání zastupitelstva o slovo člen vlády nebo jím pověřený zástupce, senátor, poslanec nebo zástupce orgánu kraje, musí mu být slovo uděleno. Pokud osoba výše uvedená nebude předsedajícím osobně známá, je povinna své oprávnění doložit.
10. Právo vyjadřovat svá stanoviska k projednávaným bodům má dle § 16 zákona občan města a fyzická osoba, která vlastní na území města nemovitost. Pokud bude občan nebo vlastník nemovitosti chtít využít svého práva a nebude osobou, která je předsedajícím zasedání osobně známá, je povinna své oprávnění k vystoupení prokázat. Prokazování se děje předložením průkazu totožnosti (občanského průkazu, cestovního pasu nebo jiného dokladu, ze kterého je možno osobu identifikovat), u vlastníků nemovitostí ověřeným výpisem z katastru nemovitostí. Doklady prověří tajemník městského úřadu. Pokud nebude identifikace provedena, předsedající občanu slovo neudělí. Předsedající udělí občanu slovo po skončení diskuze členů zastupitelstva k projednávanému bodu s tím, že může stanovit časový limit jeho příspěvku. Diskutující může ve svém projevu pokračovat, hlasuje-li pro pokračování

nadpoloviční většina přítomných členů zastupitelstva. Překročení časového limitu a nesouhlas s jeho prodloužením je důvodem k odnětí slova.

11. V případě nepřístojného chování občana v jednací síle ho může předsedající napomenout a za opakované nebo nepřístojné jednání vykázat z jednací síně. Pokud se občan tomuto pořádkovému opatření nepodrobí dobrovolně, může předsedající zasedání přerušit a rušitele pořádku nechat vyvést (např. městskou policií).
12. Ostatní přítomní mohou vystoupit pouze se souhlasem nadpoloviční většiny přítomných členů zastupitelstva.
13. Slovo uděluje předsedající na základě přihlášení se zvednutím ruky. Slova se může ujmout pouze ten, komu bylo uděleno.
14. Zaměstnancům městského úřadu, zástupcům organizací a zařízení zřízených městem a obchodních společnostmi, ve kterých má město majetkovou část, může předsedající udělit slovo k projednávanému bodu přímo.
15. Předsedající může odejmout slovo, pokud je ohrožen časový plán jednání, diskuze není věcná a diskutující se odchyluje od tématu a diskuze tak nevede ke konečnému rozhodnutí. Diskuzi ukončí předsedající, nehlásí-li se do diskuze nikdo další, nebo v případech, rozhodne-li tak zastupitelstvo.
18. O průběhu zasedání zastupitelstva se pořizuje audiozáznam, který je podkladem pro vyhotovení zápisu a uchovává se vždy společně s příslušným zápisem.

Článek IX

Zápis ze zasedání zastupitelstva

7. Do zápisu má právo na městském úřadě nahlédnout každý občan města, který dosáhl věku 18 let a rovněž fyzická osoba, která dosáhla věku 18 let a vlastní na území obce nemovitost. Uvedené osoby mají právo pořizovat si ze zápisů ze zasedání zastupitelstva výpisy.

Článek XI

Závěrečná ustanovení

1. Tento jednací řád je zpracován dle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, v platném znění a nabývá platnosti a účinnosti okamžikem jeho schválení zastupitelstvem.
3. Tento jednací řád vydalo zastupitelstvo města dne 8. listopadu 2010 usnesením č. 178/10

9.3 Vybraná ustanovení jednacího řádu rady města Rakovníka

JEDNACÍ ŘÁD RADY MĚSTA RAKOVNÍKA

Rada města Rakovníka (dále jen "RM") vydává v souladu s § 101 odst. 4 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), v platném znění (dále jen "zákon o obcích") tento jednací řád na volební období 2010-2014.

Čl. I

Úvodní ustanovení

1. Postavení a působnost RM jako výkonného orgánu města Rakovníka je vymezeno § 99 až § 102 zákona o obcích
2. Jednací řád rady města upravuje přípravu, svolání, průběh jednání, usnášení a kontrolu plnění usnesení RM a další otázky související s její činností a zabezpečením jejích úkolů

Čl. V

Průběh schůze, příprava usnesení, hlasování, diskuze

1. Schůze RM jsou neveřejné
3. Schůze RM se účastní členové RM, tajemník městského úřadu, pověřená zapisovatelka z řad zaměstnanců města zařazených do městského úřadu a dále pozvaní předkladatelé zpráv a další přizvaní hosté.

Čl. VI

Zápis ze schůze RM

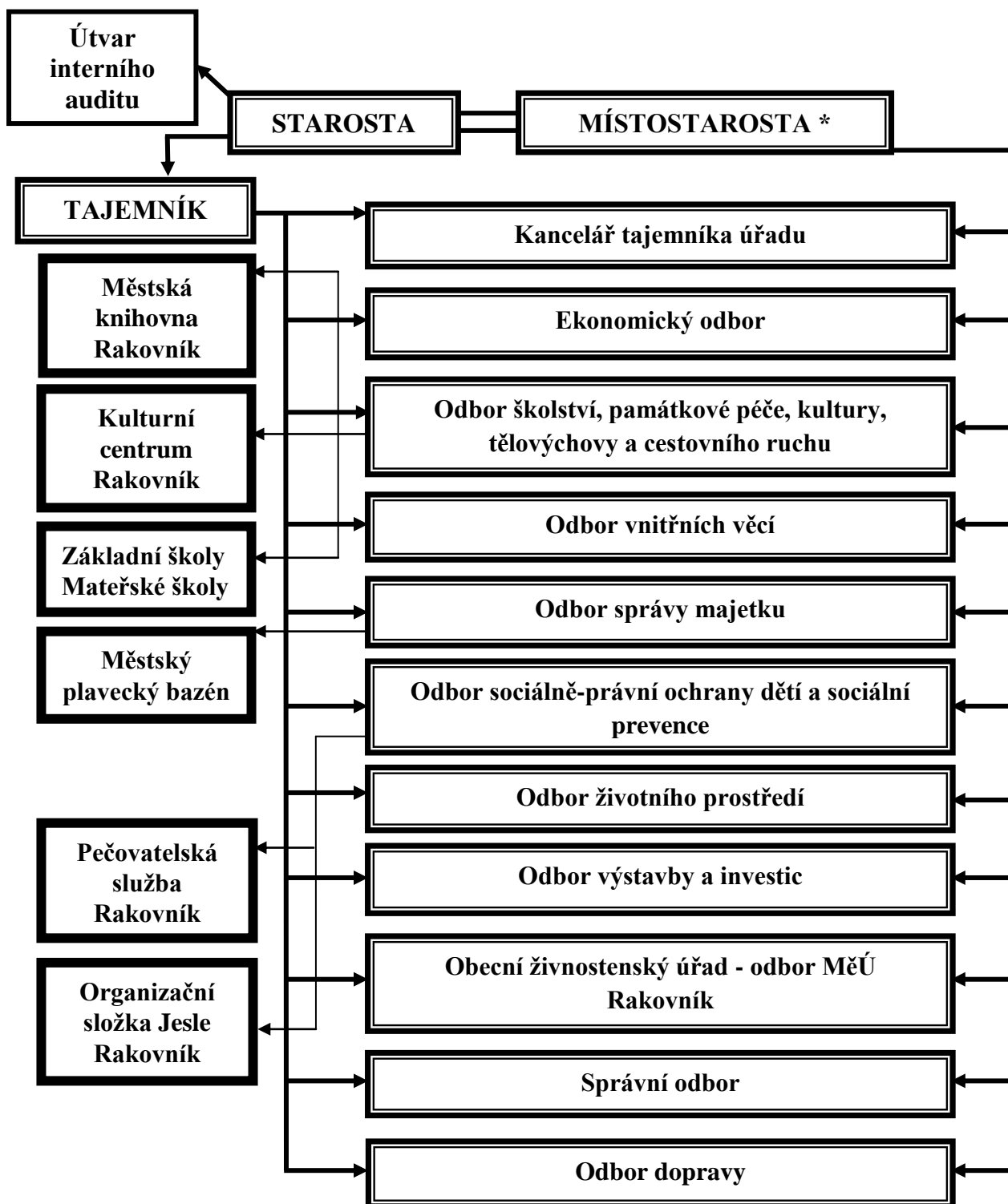
4. Zápis musí být pořízen do 7 dnů od konání schůze a podepisují jej starosta spolu s místostarostou. Za jeho uložení a možnost do něj nahlédnout odpovídá kancelář tajemníka městského úřadu, která bezprostředně po jeho vyhotovení zajistí, aby zápis byl k nahlédnutí pro členy zastupitelstva města. Do usnesení RM má právo nahlédnout na městském úřadu každý občan obce, který dosáhl věku 18 let a pořizovat si z něho výpisy.
5. Radou města přijatá usnesení včetně údajů o hlasování se zveřejňují bezprostředně po pořízení zápisu na internetové stránce města, za což odpovídá starosta.

Čl. VIII

Kontrola plnění

Kontrolu plnění usnesení RM provádí v souladu s ustanovením § 119 zákona o obcích kontrolní výbor

9.4 Organizační struktura městského úřadu v Rakovníku

→ Přímé řízení

* v počtu dle volby zastupitelstva

→ Metodické řízení

Zdroj: převzato z webových stránek <http://www.mesto-rakovnik.cz/organizacni-struktura/subjekt-mestskeho-uradu-7.html>